

Grenzen slechten, regio's verbinden, mensen bewegen

Rapportage Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid

Onder embargo tot maandag 30 januari 2017 16.00 uur.

Voorwoord

Het leven in de grensregio is anders dan in de rest van ons land. Mensen die daar wonen kunnen niet alleen in Nederland, maar ook in België of Duitsland aan de slag. Zo liggen er net over de grens allerlei kansen om te werken, ondernemen of stage te lopen. Maar die grens levert tegelijkertijd ook belemmeringen op. Voor mensen die niet in een grensgebied wonen is dat vaak moeilijk te begrijpen. Dat gold tijdens de start van het Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid in 2015 ook voor mij. Gelukkig is dat veranderd dankzij de vele gesprekken en werkbezoeken in de grensstreek. Je gaat het pas zien als je het doorhebt, zou Johan Cruijff zeggen.

Grensbelemmeringen ontstaan vaak door verschillen in regelgeving tussen landen. “Pas de regels in Nederland dan aan”, werd mij het afgelopen jaar vaak verteld. Helaas kan dat niet altijd, bijvoorbeeld omdat er andere nationale of internationale belangen zijn. Natuurlijk wordt er al langer hard gewerkt aan de oplossing daarvoor. Maar het wederzijdse onbegrip tussen mensen uit de grensregio’s en uit andere delen van het land leidde ertoe dat er naast elkaar werd gewerkt. En niet met elkaar. Daarom verloopt het oplossen van grensbelemmeringen vaak moeizaam, met onvoldoende resultaat.

Bij de start van het actieteam was er dan ook veel scepsis. Weer een nieuwe actiegroep, weer praten en weer papier. De samenstelling en de aanpak van het actieteam hebben deze scepsis echter weten weg te nemen. De deelname van zowel Rijk, provincies, Euregio’s, gemeenten en andere relevante partijen hebben er voor gezorgd dat alle leden van het actieteam heel nadrukkelijk de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de uitdagingen voelden. En dat werd ook buiten het team opgemerkt.

De aanpak van het actieteam was er op gericht weg te blijven van abstracties, te focussen op concrete oplossingen en acties en vast te leggen wie voor welke actie verantwoordelijk is. Daarbij dankbaar gebruik makend van de kennis en ervaring uit de buurlanden. Niet alleen bedenken, maar vooral ook doen. Zo ontstond er nieuw elan, hernieuwd enthousiasme en nieuwe energie om problemen aan te pakken en kansen te benutten. Zowel in de regio als bij betrokken ministeries. Dat heeft geleid tot de actieagenda die in dit rapport is opgenomen.

Ondanks de goede en concrete stappen die het actieteam heeft gezet, is er nog veel werk te doen. De veertig benoemde acties uit de actieagenda moeten nog uitgevoerd of voortgezet worden. Om de

MENU

vijftien doelen uiteindelijk te bereiken, moeten we ongetwijfeld ook nog andere acties in gang zetten. Tegelijkertijd realiseren we ons dat er - ondanks alle inspanningen - altijd grensbelemmeringen blijven bestaan. Landen verschillen nu eenmaal van elkaar, dat verandert in de toekomst niet.

Door blijvende aandacht aan het onderwerp te geven, beperken we die belemmeringen tot een minimum. Goede informatievoorziening is daarbij cruciaal. Grootste zorg blijft het gebrek aan bewustzijn van de kansen en mogelijkheden aan de andere kant van de grens. Het vergroten van dit bewustzijn moet een blijvend punt van aandacht zijn: het is een gezamenlijke opdracht voor alle betrokken partijen. Zo wordt het voor werkzoekenden, ondernemers en studenten niet alleen gemakkelijker maar ook vanzelfsprekender om de stap over de grens te zetten.

Winnen doe je met z'n allen. Ook dat zijn wijze woorden van Johan Cruijff. Daarom wil ik een aantal mensen bedanken. Allereerst dank ik de experts en professionals uit Nederland, België en Duitsland die hun tijd, kennis en kunde ter beschikking hebben gesteld.

En uiteraard ook de leden van het actieteam en de voorbereidingsgroep voor hun betrokkenheid, inzet én wil om gezamenlijk tot praktische oplossingen te komen.

Het Consulaat Generaal te Düsseldorf en de Vlaamse vertegenwoordiging in Nederland ben ik dankbaar voor het leggen en bestendigen van de juiste contacten in Nedersaksen, Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen. Tenslotte gaat mijn dank uit naar het secretariaat, waar ambtenaren van de ministeries van OCW, SZW, EZ en BZK enorm hebben geholpen met hun denk- en schrijfwerk. Dankzij de inzet van deze 'motor van het actieteam' is onze opdracht tot een goed einde gebracht.

Matthijs E. Huizing

Voorzitter Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid

MENU

Inhoudsopgave

Samenvatting

1

Werken, studeren en ondernemen
over de grens: van belemmeringen
naar kansen

2

Informatievoorziening

3

Arbeidsbemiddeling

4

Buurtaal en cultuur

5

Diploma-erkenning

6

Stages en leerwerkplekken

7

Bereikbaarheid

8

Ondernemerschap

9

Hoe verder?

10

Vasthouden en doorpakken!

1: Actieagenda

2: Samenstelling actieteam

3: Factsheet Grensregio's

MENU

In het rapport zijn ter verduidelijking of als toelichting onderzoeksresultaten en voorbeelden van succesvolle grensoverschrijdende projecten opgenomen. Deze vindt u terug in de kaders.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Samenvatting

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

De economie en arbeidsmarkt in Nederlandse grensregio's functioneren gemiddeld genomen minder goed dan in de rest van Nederland. In de grensregio's is de arbeidsparticipatie relatief laag en de werkloosheid hoog. Aan de andere kant van de grens liggen echter kansen voor werkzoekenden, ondernemers en studenten die niet of onvoldoende worden benut. Verschillen in taal, cultuur, onderwijs, fiscale systemen en sociale zekerheidsstelsels staan het goed functioneren van een grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt nog teveel in de weg. Er zijn in de afgelopen jaren veel initiatieven genomen om grensoverschrijdende arbeid en ondernemerschap te stimuleren en er is veel gebeurd om de belemmeringen weg te nemen. Desondanks is er nog genoeg te winnen. Dat besef wordt breed gedeeld, zowel in België, Duitsland als Nederland.

Naar aanleiding van onder meer een toezegging aan de Tweede Kamer, een position paper van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en coalitieakkoorden van de grensprovincies hebben de ministers van Economische Zaken (EZ) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in overleg met regionale overheden, de VNG, de Euregio's en MKB-Nederland in 2015 besloten een interbestuurlijk actieteam voor het stimuleren van de grensoverschrijdende economie en arbeid op te richten¹. Het actieteam is op 1 oktober 2015 van start gegaan. De opdracht aan het actieteam was om de grensoverschrijdende economie en arbeid een impuls te geven door de lopende initiatieven te stimuleren, belemmeringen in kaart te brengen en hiervoor de nodige acties te formuleren.

Het actieteam heeft in nauwe samenwerking met de regio's en de buurlanden een 'bottom-up' aanpak gekozen, waarbij deskundigen uit Nederland en de buurlanden, die werkzaam zijn in de geïdentificeerde onderwerpen, niet alleen de opgaven hebben aandragen, maar ook de mogelijke oplossingen. Met deze aanpak konden gezamenlijk kansen en belemmeringen geïnventariseerd en geanalyseerd worden en zijn lopende initiatieven verbonden en geïntensiveerd. Waar nodig zijn aanvullende maatregelen geformuleerd. Alle maatregelen tezamen vormen de actieagenda van het actieteam.

De geïdentificeerde onderwerpen waar vooruitgang noodzakelijk en kansrijk is, zijn: informatievoorziening, arbeidsbemiddeling, buurtaal en cultuur, diploma-erkenning, stages en leerwerkplekken, bereikbaarheid en ondernemerschap. In dit rapport is voor elk onderwerp de huidige situatie in beeld gebracht, gevolgd door de doelen die het actieteam heeft gesteld, de acties die daaruit voortvloeien en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering daarvan. Alle doelen en acties van het actieteam zijn terug te vinden in bijlage 1: Actieagenda.

Informatievoorziening

Landen verschillen in taal, cultuur en gewoontes, maar ook qua belastingen, sociale zekerheid en onderwijs. Dit geeft onzekerheid over de persoonlijke consequenties van het werken over de grens en weerhoudt mensen de stap te zetten. Een goede informatievoorziening helpt om die verschillen en consequenties te doorgronden.

¹ Het actieteam is interbestuurlijk, passend bij de grensregionale opgaven, samengesteld uit vertegenwoordigers van grensgemeenten, -provincies, de VNG, Euregio's, MKB-Nederland en de Rijksoverheid (zie bijlage 2).

1

2

Het actieteam heeft drie doelen geformuleerd:

- Eén digitale informatiestructuur, die alle informatie over grensoverschrijdend werken bundelt en toegankelijk maakt;
- Een dekkend netwerk voor persoonlijke informatievoorziening, waar advies en ondersteuning beschikbaar is;
- Een duurzame financiering van de informatiestructuur (bestaand en nieuw), ook na 2018.

3

4

5

Arbeidsbemiddeling

6

Een gerichte grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling helpt mensen om werk te vinden aan de andere kant van de grens. Werknemers kunnen beter begeleid worden en werkgevers hebben behoefte aan meer inzicht over het arbeidspotentieel in buurlanden.

7

8

Drie zaken verdienen verbetering:

- Een specifieke regionale arbeidsbemiddeling voor het hele grensgebied, in plaats van de huidige benadering die te veel op het eigen land is gericht;
- Het vergroten van het bewustzijn over de kansen van werken en stages over de grens, bij werkzoekenden, werkgevers, schoolbesturen, ouders en leerlingen;
- De toegankelijkheid van vacatures in het buurland verbeteren, digitaal en met een actieve uitwisseling door bemiddelingsorganisaties.

9

10

MENU

Buurtaal en cultuur

Leerlingen die de buurtaal beheersen en kennis hebben van de cultuur kunnen profiteren van de kansen die de grensregio biedt. Daartoe moet het onderwijs hen wel goed ondersteunen.

Het actieteam formuleert in dit verband twee doelen:

- Het belang van buurtaal en cultuur scherper op het netvlies krijgen bij onderwijsinstellingen, zij moeten bewuster worden van het belang van buurtaalonderwijs;
- Vergroting van het aantal leerlingen dat Duits krijgt aangeboden, in het primair en voortgezet onderwijs en het mbo.

Diploma-erkenning

In de meeste gevallen beslist de werkgever over de grens of hij/zij het diploma van een Nederlandse werkzoekende goed genoeg vindt. Daarnaast zijn er beroepen waarvan de diploma's officieel erkend moeten worden voordat men in het buurland mag gaan werken. Het actieteam zet hier met name in op een betere procedure voor het erkennen van diploma's en beroepskwalificaties in het mbo. Deze kan eenvoudiger, transparanter, sneller en goedkoper worden gemaakt. Aan de basis hiervan ligt het vertrouwen van de buurlanden in elkaars onderwijssystemen en het curriculum van de opleidingen.

1

2

Stages en leerwerkplekken

3

Het actieteam wil het vinden van stages en leerwerkplekken in België en Duitsland vergemakkelijken. Wie een tijd in een buurland heeft geleerd en geleefd, doet kennis op van de taal en cultuur en kan hier later gemakkelijker werk vinden. Daartoe worden de belemmeringen voor het vinden en het volgen van een stage/leerwerkplek bij een Duits of Belgisch leerbedrijf zoveel mogelijk weggenomen. Voorlichting en grensoverschrijdende samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijven spelen een belangrijke rol.

4

5

6

7

Bereikbaarheid

8

Een buurland dat beter bereikbaar is, komt eerder in beeld bij potentiële pendelaars. Op regionaal en lokaal niveau kan hier een belangrijke bijdrage aan worden geleverd.

9

Twee doelen vragen de komende tijd om acties:

10

- Kansrijke en succesvolle initiatieven die nu al worden ondernomen kunnen breder worden toegepast. Deze zijn primair gericht op vergroting van de grensoverschrijdende bereikbaarheid van werkgevers en onderwijsinstellingen aan de andere kant van de grens;
- Het opzetten van structurele grensoverschrijdende mobiliteits-overleggen in alle grensregio's, voor het verbeteren van het grensoverschrijdend openbaar vervoer en de infrastructuur.

MENU

Ondernemerschap

Voor de ondernemers in de grensregio vormen de buurlanden een belangrijke afzetmarkt. Zij kunnen daarbij wel hulp gebruiken rond thema's als informatievoorziening, vestiging, innovatiesamenwerking en de aansluiting op de onderwijs-arbeidsmarkt.

Concreet zet het actieteam in op drie doelen:

- Betere informatievoorziening en dienstverlening aan ondernemers in de grensregio;
- Grensoverschrijdende samenwerking tussen bedrijven en/of kennis- en onderwijsinstellingen;
- Het verminderen van administratieve lasten en juridische belemmeringen bij het ondernemen in de grensstreek.

Hoe verder?

Voor een gezamenlijke, integrale aanpak van de grensoverschrijdende economie en arbeid is een adequate grensoverschrijdende governance voor de lange termijn noodzakelijk. De volgende elementen zijn daarbij van belang:

- Een regionaal gedifferentieerde aanpak vanwege verschillen in taal, cultuur, bestuurlijke organisatie en economische en sociale opgaven tussen grensregio's in Nederland en de buurlanden. Dit betekent een aparte aanpak voor de regio's 'Nederland en Vlaanderen', 'Nederland en Nedersaksen' en 'Nederland en

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Noordrijn-Westfalen'. Tijdens de verschillende gesprekken die het actieteam met bestuurders van buurlanden heeft gevoerd, werd deze wens ook geuit. In ontmoetingen van de Nederlandse staatssecretaris van EZ en de minister van BZK met hun counterparts uit Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen werd dit nogmaals bevestigd;

- De oprichting van grensoverschrijdende regionale (overleg) tafels met bestuurlijke vertegenwoordiging, samengesteld uit alle benodigde overheidslagen van beide kanten van de grens. De inhoud van de agenda bepaalt wie deelneemt. Dat betekent bijvoorbeeld dat vakdepartementen waar nodig aanschuiven bij onderwerpen. Deelname van onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven ligt ook voor de hand. Houd rekening met en bouw voort op bestaande overlegstructuren met de buurlanden om dubbelingen te voorkomen;
- Voeding van overlegtafels door experts uit de regio's. Tenslotte zijn dit de mensen die dagelijks in aanraking komen met de verschillende belemmeringen en kansen;
- Wederkerigheid. De actieagenda biedt een basis om bilaterale actielijsten met de buurlanden verder aan te scherpen. Buurlanden worden uitgenodigd om aanvullend eigen onderwerpen te agenderen;
- Uitwisseling van kennis en best practices tussen grensregio's. Er is een veelheid aan regionale initiatieven en afspraken die zich in verschillende stadia van ontwikkeling en besluitvorming en op een verschillend schaalniveau (lokaal/(sub)regionaal) bevinden.

Dit vraagt om kruisbestuiving tussen regio's en gecoördineerde verbinding van de inspanningen;

- Uitwerking van deze governance en actieve betrokkenheid van de ministeries van BZK en Buitenlandse Zaken (BZ), vanwege hun specifieke rol bij de interbestuurlijke samenwerking binnen Nederland en met de buurlanden. De ministeries van BZK en BZ werken hierbij nauw samen met vakdepartementen, provincies, gemeenten, Euregio's en overheden over de grens.

Vanwege de tijd die het kost om bovenstaande structuur te realiseren, is het raadzaam om het actieteam voorlopig te laten bestaan. Hierdoor kan het in het afgelopen jaar gecreëerde momentum vastgehouden worden. En direct worden doorgepakt met het uitvoeren van alle acties.

Vasthouden en doorpakken!

Het actieteam heeft het afgelopen jaar kansen, belemmeringen en oplossingen op zeven terreinen met behulp van experts uit Nederland en de buurlanden in kaart gebracht. Met de instelling van het actieteam is er nieuw elan ontstaan. De aandacht en het commitment van alle relevante partijen is vergroot. Ook in onze buurlanden.

Er gebeurt al veel, met name op het regionale en lokale niveau. Veertig acties verspreid over de zeven onderwerpen geven aan

1

2

dat er desondanks nog veel werk aan de winkel is. Een blijvende aandacht voor grensoverschrijdende economie en arbeid is noodzakelijk. Daarmee kunnen we de kansen vergroten en het aantal belemmeringen minimaliseren, maar worden zeker niet alle grensbelemmeringen opgeheven. Dat kan ook niet. Belemmeringen zullen er altijd zijn, omdat de wijze waarop Nederland en de buurlanden zijn ingericht nou eenmaal van elkaar verschilt. Een goede informatievoorziening over werken en ondernemen over de grens is juist om die reden zo cruciaal.

3

4

5

6

Een algemeen gebrek aan bewustzijn over de kansen en mogelijkheden die werken, ondernemen, studeren en stages over de grens kunnen bieden, is bij alle onderwerpen een terugkerend thema. In het algemeen wordt nog te weinig door arbeidsbemiddelingsorganisaties, werkgevers en werkzoekenden over de grens gekeken bij de invulling van vacatures of het zoeken naar een baan. Mede hierdoor onderschatten veel onderwijsinstellingen, ouders en leerlingen in de grensregio het belang van buurtaal.

7

8

9

10

Sommige van de uit te voeren acties uit de actieagenda kosten tijd om te realiseren. Andere acties kunnen in de tussentijd een werkbare praktische oplossing bieden voor individuele gevallen. Vaak is binnen bestaande kaders meer mogelijk dan gedacht. Dat blijkt wel uit de vele vindingrijke initiatieven die in alle grensregio's in gang zijn gezet om de regionale grensarbeid en economie te stimuleren. Veel van de regionale initiatieven zijn als goed voorbeeld in dit rapport

MENU

opgenomen. Tegelijkertijd ontslaat ons dat niet van de plicht om de acties die meer tijd kosten ook uit te voeren.

Zo is het in algemene zin vergroten van het vertrouwen in het onderwijs van buurlanden door nationale overheden noodzakelijk, maar wel tijdrovend om te realiseren. Gelijktijdig ontstaan op diverse plekken grensoverschrijdende uitwisselingen tussen Nederlandse onderwijsinstellingen en onderwijsinstellingen en werkgevers in de buurlanden zodat voor specifieke opleidingen dit vertrouwen al gewonnen wordt. Creatieve regionale en lokale oplossingen moeten zeker doorgaan en grensregio breed gedeeld worden. Maar ook nationale oplossingen blijven nodig om, soms via meerdere wegen, de grensoverschrijdende economie en arbeid te blijven stimuleren.

Het rapport en de actieagenda van het actieteam zijn een begin van een gezamenlijke, integrale aanpak van de grensoverschrijdende economie en arbeid. Als het Rijk en de grensregio's er in slagen samen met de buurlanden de juiste voorwaarden te scheppen om het werken, ondernemen en studeren over de grens vanuit beide kanten vanzelfsprekender en gemakkelijker te maken dan wordt de grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt blijvend versterkt. In de grensregio's, in Nederland als geheel en in de aangrenzende buurlanden.

De opgave is nu: vasthouden en doorpakken!

1

Hoofdstuk 1

2

Werken, ondernemen en studeren over de grens: van belemmeringen naar kansen

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1.1 De aanleiding voor het actieteam

De economie en arbeidsmarkt in Nederlandse grensregio's functioneren gemiddeld genomen minder goed dan in andere regio's van ons land. In grensgebieden is de arbeidsparticipatie dan ook relatief lager en de werkloosheid hoger. Aan de andere kant van de grens liggen echter kansen voor werkzoekenden, ondernemers en studenten. Die worden nu niet of onvoldoende benut. De afgelopen decennia is het aantal mensen dat vanuit Nederland grensoverschrijdend werkt in België en Duitsland en vice versa dan ook beperkt gebleven. Er zijn belemmeringen die verhinderen dat mensen en bedrijven de kansen voldoende kunnen benutten. De verschillen in taal, cultuur, onderwijs, fiscale systemen en sociale zekerheidsstelsels staan het goed functioneren van een grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt nog teveel in de weg.

De verbetering van economie en arbeidsmarkt in de grensregio's door belemmeringen weg te nemen staat al langere tijd op de agenda van de Tweede Kamer, departementen, regionale overheden en andere partijen in de grensgebieden¹. Aan de hand van verschillende actieagenda's en programma's worden er door alle betrokken partijen initiatieven genomen om het werken, ondernemen en studeren over de grens een impuls te geven. Met succes: organisaties in België, Duitsland en Nederland weten elkaar steeds beter te vinden en werken bij veel projecten nauw met elkaar samen.

¹ Het actieteam verstaat onder grensregio de Nederlandse delen van Euregio's. De Euregio's zijn samenwerkingsverbanden van Nederlandse respectievelijk Duitse en Belgische regionale en lokale overheden in het grensgebied.

De samenwerking in de Benelux, bestaande bilaterale actielijsten, Euregionale agenda's, Interreg-programma's en city deal EuroLab² spelen daarbij een belangrijke rol.

Er gebeurt dus al veel. Toch is er een breed gedeeld besef dat er nog het nodige te winnen valt om werken, ondernemen en studeren over de grens vanzelfsprekender en gemakkelijker te maken. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het advies over grensoverschrijdende arbeid van de commissie Bruls³, het position paper 'Investeren in grensregio's is investeren in toekomst' van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) met een oproep tot gezamenlijke actie⁴, de verschillende coalitieakkoorden van grensprovincies en uit de toezegging van 10 maart 2015 van de minister van Economische Zaken (EZ) aan de Tweede Kamer om een werkgroep in te stellen om de informatievoorziening voor grensarbeiders in kaart te brengen en te bekijken hoe deze verbeterd kan worden⁵.

Gelet op deze behoefte hebben in 2015 de ministers van EZ en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) na overleg met regionale overheden, de VNG, de Euregio's en MKB-Nederland besloten een interbestuurlijk actieteam voor het stimuleren van de grensoverschrijdende economie en arbeid op te richten. Dit Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid (verder in dit rapport actieteam genoemd) stelt vast welke kansen en mogelijkheden er in de grensregio's zijn, maakt inzichtelijk wat er al gebeurt en benoemt welke acties aanvullend en meer in samenhang moeten worden uitgevoerd om de situatie nog verder te verbeteren.

² <http://agendastad.nl/4772-2/>

³ Advies Wegnemen praktische belemmeringen bij grensoverschrijdende arbeid, H.M.F. Bruls, 19 juni 2013.

⁴ Investeren in de grensregio's is investeren in de toekomst, VNG, 1 mei 2015.

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2014–2015, 32 637, nr. 176.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Over grensoverschrijdende economie en arbeid zijn de afgelopen de afgelopen jaren diverse analyses en onderzoeken van het Centraal Planbureau (CPB), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gepubliceerd die de aanpak van de grensoverschrijdende economie en arbeid ondersteunen. Ook van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG)⁶ en het Institute for Transnational and Euregional Cross Border Cooperation and Mobility (ITEM)⁷ zijn relevante onderzoeksrapporten beschikbaar. Hierin wordt het belang benadrukt om zicht te krijgen op de effectiviteit van maatregelen. En er worden handvatten aangedragen voor oplossingen. Conclusies van al deze onderzoeken zijn gebruikt bij het opstellen van dit rapport.

1.2 Het actieteam: opdracht, werkwijze en scope

Het actieteam is interbestuurlijk ingericht, passend bij de grensregionale opgaven en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de oplossingen. Het actieteam is samengesteld uit vertegenwoordigers van grensgemeenten, -provincies, de VNG, Euregio's, MKB-Nederland en de Rijksoverheid (zie bijlage 2).

CPB: De arbeidsmarkt aan de grens met en zonder belemmeringen⁸

Het CPB concludeert dat de grens voor- en nadelen met zich meebrengt, maar dat er per saldo negatieve gevolgen zijn voor de arbeidsmarkt in de grensregio. Verschillen in taal, cultuur en loon- en woonlasten spelen een belangrijke rol. Maar ook het gebrek aan bewustzijn van de kansen en mogelijkheden, versterkt en in stand gehouden door het gedrag en de perceptie van mensen, is hier debet aan. Als alle belemmeringen worden weggenomen groeit volgens het CPB de economie - bruto regionaal product (BRP), loon, werkgelegenheid - in de Nederlandse grensregio's. Regio's die nabij buitenlandse steden liggen, kunnen het meeste voordeel behalen. De analyse geeft inzicht in wat maximaal te behalen valt indien er geen grensbarrières meer zouden zijn. De eenmalige baten van het wegvallen van alle grensbarrières voor de Nederlandse grensprovincies zijn:

Effecten naar categorie	Meeteenheid	Ondergrens van de bandbreedte	Bovengrens van de bandbreedte
Toename bruto lonen	Euro per voltijd-baan per jaar	30	140
Toename arbeidsaanbod	Personen	6.000	33.000
Afname werkloosheid	Personen	2.000	9.000
Toename werkgelegenheid	Personen	7.000	42.000
Toename BRP	Miljard euro	0,8	4,3

De grootste baten zitten in Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg, omdat daar de grensoverschrijdende agglomeratie-effecten het grootst zijn. Het CPB constateert dat er weinig kennis is over welk beleid effectief is om grensproblematiek op te lossen. Uit wat wel bekend is blijkt dat verschillen in taal en cultuur het meest belemmerend werken. Zie ook het factsheet in bijlage 3.

⁸ De arbeidsmarkt aan de grens met en zonder grensbelemmeringen. CPB-notitie, 23 november 2016.

⁶ Werken over de grens (2016), A. Edzes, V. Venhorst, J. van Dijk, L. Hans, A. Strockmeijer. Rijksuniversiteit Groningen.

⁷ <https://www.maastrichtuniversity.nl/nl/onderzoek/instituten/institute-transnational-and-euregional-cross-border-cooperation-and-mobility>

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

De opdracht van het actieteam is om grensoverschrijdende economie en arbeid een impuls te geven. Er is voor een ‘bottom-up’ aanpak gekozen, waarbij deskundigen die werkzaam zijn in de geïdentificeerde onderwerpen, niet alleen de opgaven aandragen, maar ook de mogelijke oplossingen. Met deze aanpak zijn gezamenlijk kansen en belemmeringen geïnventariseerd, geanalyseerd en zijn lopende initiatieven verbonden en geïntensiveerd. Waar nodig zijn aanvullende maatregelen geformuleerd. Alle maatregelen tezamen vormen de actieagenda van het actieteam. Het actieteam heeft zeven onderwerpen geïdentificeerd, waar het zich in de aanpak op richt:

- Informatievoorziening
- Arbeidsbemiddeling
- Buurtaal en cultuur
- Diploma-erkenning
- Stages en leerwerkplekken
- Bereikbaarheid
- Ondernemerschap

Verschillen tussen de sociale en fiscale systemen van Nederland en de buurlanden zijn ook veel opgebrachte onderwerpen die een belemmering vormen voor de grensoverschrijdende economie en arbeid. Het actieteam heeft er echter voor gekozen zich te richten op belemmeringen die op korte termijn aangepakt kunnen worden. Verschillen (knelpunten) in sociale en fiscale systemen vergen een lange termijn aanpak.

CBS/PBL: Arbeidsmarkt zonder grenzen⁹

Uit analyse van het CBS en PBL blijkt dat er in de praktijk nog weinig gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheden om te werken aan de andere kant van de grens en dat de potentie groot is. Een recente update van het onderzoek¹⁰ dat zich concentreert op grensoverschrijdende mobiliteit (pendel en migratie) laat zien dat in de periode 2014-2015 het aantal Nederlanders dat als grensarbeider in Duitsland en België werkt weliswaar iets is toegenomen, maar dat het absolute aantal nog zeer beperkt is.

Het rapport uit 2015 concludeert dat (arbeidsmarkt)beleid regionaal vormgegeven moet worden, doordat verstedelijking en sectorsamenstelling tussen de Nederlandse regio's en de Belgische en Duitse buurregio's niet gelijk zijn en de mogelijkheden daardoor verschillen. Het verminderen van de grensbelemmeringen leidt vooral tot meer potentieel bereikbare banen in regio's waar aan de andere kant van de grens een verstedelijkt gebied ligt en waar sectoren complementair zijn. Dat laatste vergroot de kans dat vacatures en het aanbod van werkzoekenden beter op elkaar aansluiten waardoor een beter functionerende arbeidsmarkt ontstaat in de grensregio. Als sectoren verschillen is omscholing een optie. Het geven van inzicht in de financiële gevolgen van werken over de grens is daarbij ook van belang. Zie ook het factsheet in bijlage 3.

⁹ Arbeidsmarkt zonder grenzen. PBL en het CBS, 21 juli 2015.

¹⁰ Grote verschillen in inkomende en uitgaande pendel, paragraaf 1.5 in de Internationaliseringsmonitor 2016, CBS, 2016.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Totdat ook deze verschillen (knelpunten) zijn opgelost is een eenduidige, deskundige en eenvoudig te raadplegen informatievoorziening van groot belang. Hulp bij het verkrijgen van inzicht en de betekenis van de verschillen tussen Nederland en de buurlanden is cruciaal, met name in de grensregio's. Overigens laat het onverlet dat er wel degelijk maatregelen op fiscaal en sociaal gebied genomen worden die grensoverschrijdende economie en arbeid stimuleren. Goede voorbeelden daarvan zijn fiscale compensatieregelingen voor grensarbeiders¹¹.

Het actieteam heeft voor ieder van de geïdentificeerde onderwerpen inzichtelijk gemaakt:

- De huidige situatie (kansen en belemmeringen) en de betrokken stakeholders;
- De activiteiten die nu al plaatsvinden om belemmeringen weg te nemen;
- De eventueel benodigde (aanvullende) acties.

Via verschillende expertbijeenkomsten, met deskundigen uit de drie landen, is inzicht vanuit het perspectief van werkgevers, werknemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten en intermediaire organisaties verkregen. Ook is er veelvuldig (bestuurlijk) overleg geweest met vertegenwoordigers van de deelstaatregeringen van Vlaanderen, Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen en zijn er afspraken gemaakt tijdens de Vlaams-Nederlandse Top.

¹¹ http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/internationaal/verdragen/het_belastingverdrag_tussen_nederland_en_belgie/compensatieregelingen_in_het_belastingverdrag_tussen_nederland_en_belgie
http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/internationaal/verdragen/het_nieuwe_belastingverdrag_tussen_nederland_en_duitsland/compensatieregeling/

1.3 Indeling van de rapportage: doelen en acties als leidraad

Het werk van het actieteam heeft geleid tot dit rapport. De kern: verdeeld over 7 onderwerpen zijn 15 gezamenlijk doelen en 40 concrete acties geformuleerd, bedoeld om samen met de buurlanden de juiste voorwaarden te scheppen om het werken, studeren en ondernemen over de grens (vanuit beide kanten) vanzelfsprekender en gemakkelijker te maken. Bij iedere actie wordt een coördinerende instantie genoemd. Deze zorgt er voor dat het actiepunt daadwerkelijk uitgevoerd wordt. Alle doelen en acties van het actieteam zijn samengevat in een actieagenda, deze is terug te vinden in bijlage 1.

De zeven onderwerpen van het actieteam hebben elk een eigen hoofdstuk met steeds een vaste indeling: een schets van de huidige situatie (kansen en belemmeringen), gevolgd door de doelen die het actieteam heeft gesteld en de acties die daaruit voortvloeien. Daarbij wordt ook expliciet aangegeven welke partijen de komende tijd aan zet zijn. Het actieteam heeft daarnaast een belangrijk thema geïdentificeerd dat terugkomt bij alle onderwerpen, namelijk bewustzijn. Of beter gezegd: het gebrek aan bewustzijn van de mogelijkheden voor werken, ondernemen of studeren over de grens. Dit geldt voor alle direct betrokkenen: werkzoekenden, werkgevers, instellingen, overheden, scholen, leerlingen en hun ouders. Daarom wordt bij meerdere onderwerpen aandacht aan dit thema besteed.

1

2

Het actieteam heeft geen prioritering aangebracht in de acties die moeten worden uitgevoerd. Om de grensoverschrijdende economie en arbeid te stimuleren is de aanpak van alle acties noodzakelijk.

3

Daarbij zijn veel partijen betrokken, die allemaal hun bijdrage leveren. Dat lijkt een forse opgave en dat is ook zo.

4

5

Tot slot: doelen en acties formuleren is één, het oppakken en realiseren is twee. Van belang is dat goed gemonitord wordt dat de actieagenda binnen het gegeven tijdspad wordt uitgevoerd. Alleen dan kan met recht gesteld worden dat de grensoverschrijdende economie en arbeid een blijvende stimulans krijgt. Omdat het actieteam slechts voor een beperkte tijd is opgericht, worden in hoofdstuk 9 ontwerpcriteria voorgesteld rondom de vraag 'Hoe verder?'. In het laatste hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies weergegeven.

6

7

8

9

10

MENU

1

Hoofdstuk 2

2

Informatievoorziening

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

2.1 Inleiding

3

Landen verschillen in taal, cultuur en gewoontes. Ook de systemen rond belastingen, sociale zekerheid en onderwijs zijn in België, Duitsland en Nederland anders georganiseerd. Deze verschillen kunnen bovendien per persoon anders uitpakken. Dit maakt het werken en ondernemen over de grens ingewikkeld. Een volledige en betrouwbare informatievoorziening, afgestemd op het individu, is daarom cruciaal. Dit helpt om de verschillen tussen de landen te doorgronden en er goed op in te kunnen spelen. Hiervoor is voor het hele grensgebied een sluitende infrastructuur van digitale en persoonlijke dienstverlening voor grensarbeid noodzakelijk¹².

4

5

6

7

Het is verder belangrijk dat zowel de digitale als de persoonlijke informatievoorziening goed op elkaar zijn afgestemd en dat de financiering van de informatievoorziening structureel geregeld is.

8

9

2.2 Huidige situatie

10

In de huidige situatie functioneert de digitale informatievoorziening voor mensen die over de grens willen gaan werken nog niet optimaal. De website <http://startpuntgrensarbeid.benelux.int/nl/> is een wegwijzer naar betrouwbare informatie van de verschillende nationale instanties in het Benelux-gebied en Duitsland. In Nederland is informatie over belasting, sociale zekerheid en

MENU

zorg voor werknemers, studenten en ondernemers te vinden op www.grensinfo.nl. Naast deze sites bestaat er nog een groot aantal regionale websites van instanties, (Eu)regionale partijen en commerciële organisaties. Door deze hoeveelheid vinden doelgroepen niet altijd de voor hen relevante informatie. Ook weet men niet altijd zeker of de verstrekte informatie betrouwbaar is. Potentiële grenspondelaars krijgen op die manier niet altijd voldoende inzicht in alle consequenties van het wonen en/of werken over de grens voor hun persoonlijke situatie. Naast digitale informatie blijft persoonlijke dienstverlening noodzakelijk omdat iedere individuele situatie anders is.

Er wordt de laatste jaren aan de Duits-Nederlandse grens door (Eu)regionale partijen gewerkt aan de bouw van een netwerk van Grensinfopunten (GIP's), met een gezamenlijke uitstraling en een uniform dienstenpakket. Langs de grens met Vlaanderen is er nog geen dekkend netwerk. De samenwerking tussen de front-offices (de loketten van de GIP's) en de backoffices (de achterliggende instanties in Nederland en de beide buurlanden) is nog niet optimaal. Reeds bestaande regionale informatiepunten zoals bijvoorbeeld het Grensinfopunt in de Euregio Maas-Rijn, het informatiecentrum Burgeradvisering van de Euregio Gronau-Enschede en het Infopunt Mobiliteit van de Eems-Dollard Regio zijn in het netwerk van de GIP's geïntegreerd. Er wordt door partijen gewerkt aan een sluitende infrastructuur.

¹² Conform advies Wegnemen praktische belemmeringen bij grensoverschrijdende arbeid. H.M.F. Bruls, 2013.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

De GIP's worden momenteel voor een belangrijk deel gefinancierd uit Interreg-projectgelden. Deze projecten lopen veelal in 2018 af. Het is daardoor onduidelijk hoe de continuïteit van de GIP's in de toekomst kan worden geborgd. Er is op korte termijn helderheid nodig over de financiering vanaf 2018 om de noodzakelijke rol van de GIP's voort te kunnen zetten en uit te kunnen breiden.

2.3 Doelen en acties

2.3.1 Digitale informatievoorziening

Alle informatie over grensoverschrijdend werken is op één (online) plek te vinden.

Met een gestroomlijnde digitale informatiestructuur (website en eventueel andere middelen) komt alle algemene, regiospecifieke en gedetailleerde informatie over grensoverschrijdend werken beschikbaar. Een betere bundeling van informatie op regionaal grensoverschrijdend niveau helpt om potentiële pendelaars de weg te wijzen. Dat leidt ook tot een efficiëntieslag en mogelijk tot kostenreductie.

Hiervoor vinden twee acties plaats:

- **Actie 1.** Het ontwikkelen van één gezamenlijke website van alle regionale Grensinfopunten in 2017: www.grenzinfopunkt.eu.
Coördinatie: Grensinformatiepunt Maas-Rijn.
Op deze site is alle benodigde informatie te vinden over fiscaliteit, sociale zekerheid, zorgverzekering, diploma's en vacatures. En er zijn koppelingen naar websites van organisaties aan weerszijden van de grens.
- **Actie 2.** De website www.grenzinfopunkt.eu voorzien van concrete voorbeelden, praktische informatie en online tools zodat het inzicht in de financiële consequenties van wonen, werken en studeren over de grens vergroot. Zo krijgen mensen een reëel beeld van de kansen, mogelijkheden en gevolgen. *Coördinatie: Grensinformatiepunt Maas-Rijn.*

2.3.2 Persoonlijke informatievoorziening

Er is een dekkend netwerk voor persoonlijke informatievoorziening.

Hoe informatief en uitgebreid de digitale informatie ook is, het biedt niet alle oplossingen. De gevolgen op het gebied van sociale zekerheid en fiscaliteit zijn voor grenswerkers van vele factoren afhankelijk. Die factoren kunnen in de loop der tijd ook wijzigen, denk daarbij aan leeftijdsfase, arbeidscontract, burgerlijke staat,

1

2

kinderen en vermogen. Grensarbeid heeft een effect op de sociale zekerheid van een werknemer die doorwerkt in de hele arbeids-carrière. De complexiteit van de informatie is dermate hoog dat persoonlijke ondersteuning en advisering noodzakelijk is en blijft. In de grensregio's realiseren we daarom een dekkend netwerk voor persoonlijke informatievoorziening, waar potentiële pendelaars, werkgevers en andere geïnteresseerden terecht kunnen.

3

4

5

Langs de gehele grens zijn en worden in 2016 en 2017 GIP's opgezet. Burgers kunnen daar terecht en zich over hun individuele situatie laten adviseren. Ook worden spreekuren (waarin gedetailleerde en complexe vragen worden afgehandeld) georganiseerd door de GIP's. Hier staan professionals burgers bij met advies over de mogelijke persoonlijke consequenties van werken over de grens. Het actieteam dringt er bij partijen van front- en backoffices aan weerszijden van de grens op aan om deze ontwikkeling te steunen en actief te participeren in de GIP's.

6

7

8

9

In dit verband gaat het om twee acties:

10

- **Actie 3.** Het realiseren van een herkenbaar, dekkend netwerk van Grensinfopunten langs de gehele grens, met periodieke spreekuren en medewerking van alle nationale instanties.

Coördinatie: stuurgroep Grensinfopunten.

Langs de Duitse grens is dit in 2016 gestart, deels op basis van tijdelijke financiering via verschillende Interreg-projecten. Het netwerk langs de Vlaamse grens is in ontwikkeling.

MENU

Wat is front-office advies?

Bij de regiospecifieke front-office dienstverlening door de GIP's gaat het concreet om (een of meerdere van) de volgende taken op het gebied van persoonlijke dienstverlening:

- Centraal inlooppunt in de regio voor de beantwoording van oriënterende algemene vragen, waarbij ingegaan wordt op de persoonlijke situatie (maatwerk):
 - Allround advies;
 - Analyseren van kenbaar gemaakte informatie- en adviesbehoefte;
 - Vaststellen respectievelijk inperken van het eventuele 'achterliggende probleem' dat onderbelicht blijft;
 - Preventie: proactief vaststellen van overige problemen.
- Leveren van maatwerkadvies en nazorg.
- Adequate doorverwijzing zodat de vraag bij de juiste instantie(s) terecht komt en de potentiële grenspendelaar niet 'verdwaalt'.
- Het organiseren en faciliteren van maandelijkse regionale spreekuren in aanwezigheid van diverse overheidsinstanties uit de betrokken landen. Daarbij worden in de eerste plaats deze grensoverschrijdende thema's behandeld:
 - Werkgerelateerd: arbeidsvoorwaarden, sociale verzekeringen, loonbelasting, zorgverzekering, ziektemeldingsprocedures, werkcultuur, gevolgen als baan wordt beëindigd, inschrijfprocedure en verantwoording naar uitkeringsinstanties;
 - Pensioen: pensioenstelsel, pensioenfonds, rechten van verzekerden, belastingen bij grensoverschrijdende leefsituaties (wonen en werken in het betreffende buitenland);
 - Verhuizing: administratieve handelingen, inschrijving, fiscale wetgeving;
 - Gezinstoeslagen.

1

Persoonlijke grensinformatievoorziening. Aranco, 2014.

2

- FO Front-office Grensinformatiepunten
- BO Backoffice
- NL Nederland
- VL Vlaanderen
- WAL Wallonië
- NS Nedersaksen
- NRW Noordrijn-Westfalen
- DG Duitstalige gemeenschap in België

3

4

5

6

7

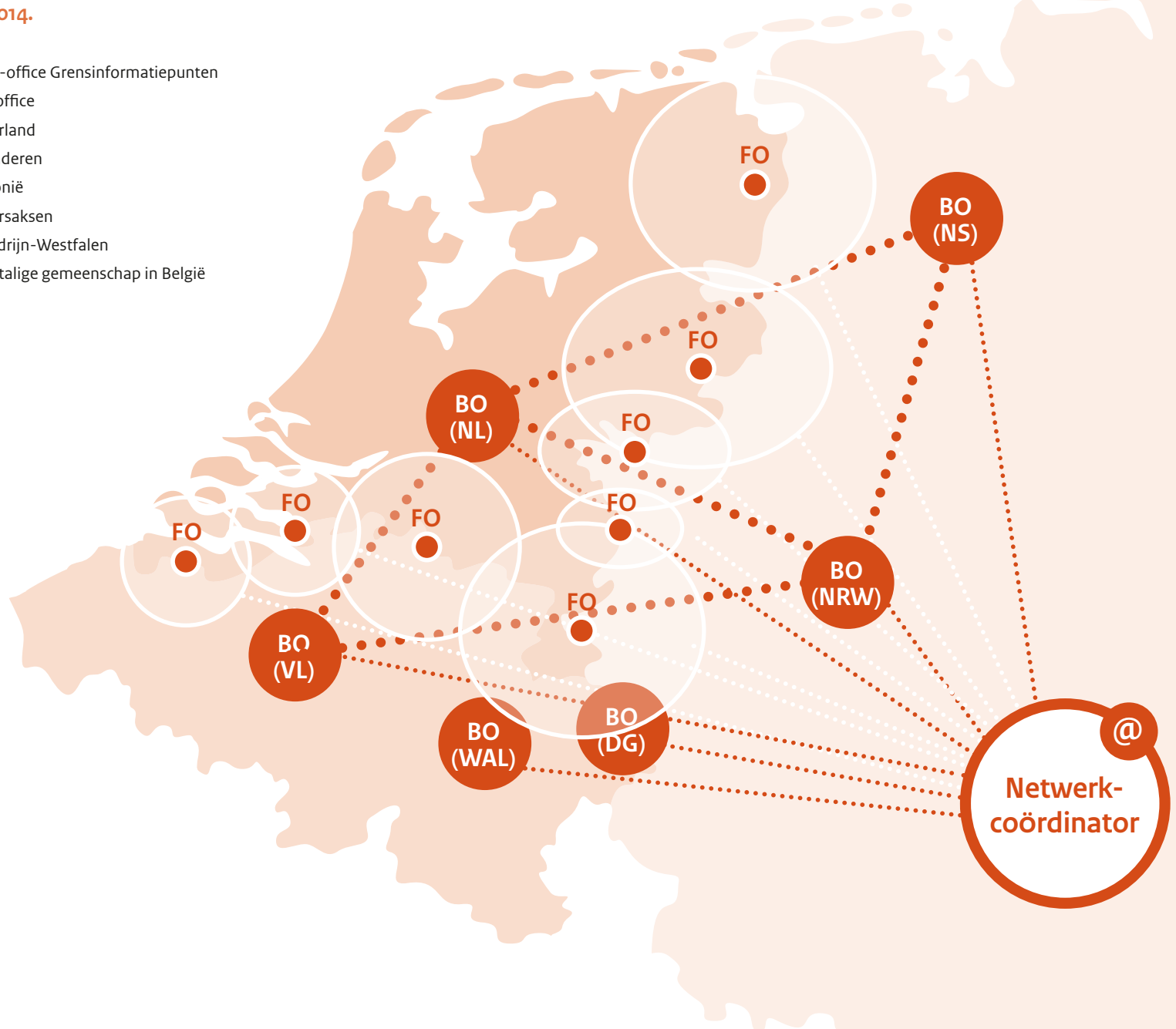
8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- **Actie 4.** Inrichten van een databank ten behoeve van de persoonlijke en digitale dienstverlening van Grensinfopunten.

Coördinatie: stuurgroep Grensinfopunten.

In de databank staan onder andere antwoorden op veelgestelde vragen en actuele ontwikkelingen. Een aantal Euregio's is hiermee reeds gestart. De SVB heeft als onderdeel van haar taak voor kennisoverdracht van back- naar front-offices eind 2016 met de GIP's aan de Duitse grens de opleidingsbehoefte van front-office medewerkers geïnventariseerd en een opleidingsprogramma voor 2017 vastgesteld.

2.3.3 Financiering van de informatiestructuur

De digitale en de persoonlijke informatievoorziening zijn structureel gefinancierd.

Om continuïteit vanaf 2018 te garanderen is een structurele financiering nodig voor de GIP's, de nationale digitale informatievoorziening en de backoffice. Het is aan de Rijksoverheden, deelstaatregeringen, de provincies en de gemeenten aan beide zijden van de grens om hier afspraken over te maken.

Dit gebeurt met twee acties:

- **Actie 5.** Evaluatie van de totale informatiestructuur aan grensarbeiders en de effectiviteit daarvan.
Coördinatie: ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

Wat doet een backoffice?

Bij de gecentraliseerde backoffice dienstverlening gaat het om (één of meerdere) taken op het gebied van persoonlijke dienstverlening:

- Vanuit een centrale locatie beantwoording van diepgaande vragen van (werkgevers van) grensarbeiders of medewerkers van de front-office;
- Informatie en kennisontwikkeling van de medewerkers van de front-office;
- Medewerking aan de spreekuren van specialisten in de regio;
- Op verzoek geven van presentaties in de regio voor grotere groepen en informatiebijeenkomsten voor geïnteresseerden, deelname aan beurzen (jobbeurzen, expatbeurzen, etc.).

Op dit moment zijn de instanties met een backoffice taak voor de GIP's:

Finanzamt, Belastingdienst (Team GWO), SVB (Bureau Belgische en Duitse Zaken), Deutsche Rentenversicherung, Krankenkasse, Agentur für Arbeit en Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB).

Begin 2017 organiseert het ministerie van SZW een startbijeenkomst met stakeholders. De uitkomst van de evaluatie is richtinggevend voor de besluitvorming over structurele financiering.

- **Actie 6.** Met alle betrokken partijen een gezamenlijk voorstel maken voor de structurele financiering van de informatievoorziening.
Coördinatie: ministerie van SZW.
Uitgangspunt is dat alle partijen moeten bijdragen aan de structurele financiering. Het ministerie van SZW bewaakt aan de Nederlandse zijde de totstandkoming van het voorstel.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Hoofdstuk 3

Arbeidsbemiddeling

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

3.1 Inleiding

In hun beleidstudie 'De arbeidsmarkt zonder grenzen' stellen het PBL en CBS: "De grens tussen Nederland, Duitsland en België vormt een grote barrière voor de arbeidsmarkt aan weerszijden ervan"¹³. De kansen om aan het werk te komen c.q. een stage- of werkervaringsplek in het buurland te bemachtigen, staan nog niet scherp op het netvlies van arbeidsbemiddelingsorganisaties, onderwijsinstellingen, werkzoekenden, studenten en werkgevers. Door de oriëntatie van de arbeidsbemiddeling op het eigen land hebben werkzoekenden onvoldoende inzicht in vacatures over de grens. Ook voor werkgevers is het arbeidsaanbod in het buurland niet goed te overzien. Goede hulp en begeleiding is essentieel, op basis van een goede samenwerking met de buurlanden. Grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling, het vergroten van bewustzijn en de toegankelijkheid van vacatures in het buurland zijn de drie hoofddoelen waar het actieteam bij de arbeidsbemiddeling op focust.

3.2 Huidige situatie

Grensoverschrijdende regionale arbeidsbemiddeling wint aan aandacht en belang. Er worden al veel initiatieven ondernomen (beurzen, arbeidsbemiddelingsteams), onder meer door de grensgemeenten, de Euregio's en Eures¹⁴. Deze initiatieven laten

zien dat grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling resultaat oplevert als er gericht op wordt ingezet. De rode draad bij deze initiatieven is dat men uitgaat van kansen en niet van belemmeringen. Daarbij is het belangrijk dat er samenwerking wordt gezocht met alle partijen aan weerszijden van de grens die zich bezig houden met arbeidsbemiddeling. Ook moeten partijen open staan voor de verschillen tussen de landen en de wederkerigheid in vraag en aanbod als uitgangspunt nemen. Een groot deel van de grensgemeenten hanteert voor de doelgroepen die vallen onder de Participatiewet een aanpak waarbij extra aandacht is voor aspecten die anders zijn in het buurland: denk aan de buurtaal, culturele verschillen, andere wijze van sollicitatie en toegang tot vacatures in het buurland. Het UWV/Eures biedt online op www.werk.nl uitgebreide informatie over werken in de grensstreek en in Europa. Ook neemt Eures deel aan grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden en wervingsprojecten.

Als een werkgever wil werven over de grens dan kan deze persoonlijk contact opnemen met een Eures-adviseur. Dit geldt ook voor werkzoekenden die willen werken over de grens. Zo nodig is er een doorverwijzing naar de Grensinfopunten. Het UWV biedt naast online dienstverlening sinds oktober 2016 meer persoonlijke dienstverlening aan voor werkzoekenden met een verhoogd risico op langdurige werkloosheid. In Nederland is de arbeidsbemiddeling van WW-gerechtigden en Eures anders georganiseerd dan in Duitsland

¹³ Arbeidsmarkt zonder grenzen. Planbureau voor de Leefomgeving, 2015.

¹⁴ Om het vrij verkeer van werknemers te bevorderen in Europa is Eures (European Employment Services) opgericht. In Nederland is de Eures-dienst onderdeel van UWV. In Duitsland van de Agentur für Arbeit en in Vlaanderen van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB).

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

en Vlaanderen. De capaciteit die vanuit Eures in Nederland en in het UWV beschikbaar wordt gesteld voor de arbeidsbemiddeling wordt in sommige grensregio's als te beperkt ervaren ten opzichte van de capaciteit die arbeidsbemiddelingsorganisaties Arbeitsagentur en VDAB inzetten.

Analyses van kansrijke beroepen zijn van belang om te bepalen welke accenten er per regio gelegd kunnen worden voor een effectieve grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling. In de Euregio Scheldemond is een aantal kansrijke beroepen geïdentificeerd waar men bij de arbeidsbemiddeling de focus op legt¹⁵. Ook in het koepelproject Arbeidsmarkt Noord¹⁶ en de verschillende sectorplannen zijn dergelijke analyses opgenomen.

Arbeidsmarktregio's hebben voor analyses gegevens nodig. In Benelux-verband zijn daarom afspraken gemaakt voor het samenstellen van grensoverschrijdende arbeidsmarktdata. Het CBS coördineert de samenwerking voor het Nederlandse grensgebied met de statistische bureaus van Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Vlaanderen. Tevens zijn de nationale en regionale analyses van het UWV bruikbaar.

In 2015 is op initiatief van het CBS een analyse gemaakt van data over de grensoverschrijdende arbeidsmarkt met Noordrijn-Westfalen¹⁷.

¹⁵ <http://www.euregioscheldemond.be/publfiles/GrenzelozeKansenvoorwerkII-website.pdf> en <http://www.grensregio.eu/projecten/grensinfovoorziening-vlaanderen-nederland>

¹⁶ <http://www.arbeidsmarkt-noord.eu/koepelproject/>

¹⁷ De arbeidsmarkt in de grensregio's van Nederland en Noordrijn-Westfalen, Information und Technik Nordrhein-Westfalen (IT.NRW) en Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 19 augustus 2015.

Servicepunt Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling

Bij het in september 2016 geopende Servicepunt Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling in Kerkrade/Herzogenrath werken consultants uit Nederland en Duitsland samen in één team. Zij stemmen structureel alle grensoverschrijdende activiteiten af. In deze samenwerking is de Pentasz-aanpak¹⁸ geïntegreerd. Het servicepunt begeleidt werkzoekenden bij het solliciteren en bemiddelt bij werkgevers in de Euregio Maas-Rijn. Bovendien biedt het servicepunt ondersteuning bij het vinden van aanvullende opleidingen zoals taalcurricula. Het geeft ook advies over de waardering van diploma's over de grens en helpt bij het zoeken naar mogelijkheden voor omscholing. Werkgevers kunnen advies inwinnen voor het werven van personeel van over de grens.

Het servicepunt bestaat uit een team van medewerkers van het UWV, Eures-consultanten van de Arbeitsagentur Aachen-Düren, WerkgeversServicepunt-Parkstad en Podium 24 en wordt ondersteund door de Provincie Limburg. Het servicepunt werkt samen met Jobcenter Städteregion Aachen, het Grensinfolpunt en het instituut ITEM, dat onder meer adviseert over regelgeving over de grens. Door de samenwerkingsverbanden hebben de medewerkers toegang tot de vacaturebanken van alle partners, waardoor vacatures sneller kunnen worden ingevuld. De gemeente Kerkrade is coördinator van het Servicepunt Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling.

¹⁸ Methode van de sociale dienst Pentasz in Zuid-Limburg, waarmee een in grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling gespecialiseerde medewerker, werknemers en werkgevers aan elkaar koppelt en mensen begeleidt in hun sollicitatieproces.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

In oktober 2016 is, als onderdeel van het project Arbeidsmarkt Noord, een zelfde analyse uitgevoerd voor de grensregio met Nedersaksen¹⁹. Begin 2017 wordt een analyse met Vlaanderen opgeleverd. In vervolg op deze analyses werken de statistische bureaus van Nederland, Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen aan een gezamenlijke Interreg-projectaanvraag voor de ontwikkeling van een duurzame infrastructuur voor arbeidsmarktdata voor de gehele Duits-Nederlandse grensstreek.

Voor het vinden van werk maken steeds meer werkzoekenden gebruik van publieke en private digitale vacaturebanken. Vacaturebanken zijn voor werkzoekenden uit het buurland vaak lastig te vinden of te gebruiken. Zo is het niet altijd mogelijk om het zoekgebied te beperken tot de grensregio en is de manier waarop vacatures en vaardigheden worden omschreven niet gelijk aan het woonland, wat het zoeken bemoeilijkt.

De Euregio's langs de Duits-Nederlandse grens hebben op eigen initiatief en met ondersteuning van Eures een online zoekmachine voor vacatures in het grensgebied ontwikkeld, de *Jobroboter*. Met behulp van deze zoekmachine kunnen werkzoekenden in hun eigen taal vacatures in het buurland vinden. De zoekmachine vindt ook de vacatures die werkgevers alleen op hun eigen website hebben geplaatst. De site bestrijkt de hele gezamenlijke grens met Duitsland. Een dergelijke voorziening is niet beschikbaar voor het Vlaams-Nederlandse grensgebied.

¹⁹ De arbeidsmarkt in de grensregio van Nederland- Nedersaksen, Landesamt für Statistik Niedersachsen (LSN) en Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 18 november 2016.

Sectorbureau Grensarbeid

In het kader van het project 'Tendenzen zonder Grenzen', uit Interreg IV, werd als pilot het Sectorbureau Grensarbeid opgericht. Het project 'Grensinfovoorziening Vlaanderen - Nederland' haakt hier op in door het sectorbureau verder uit te bouwen, zodat arbeidsvraag en -aanbod in de grensregio nog efficiënter en effectiever gematcht kunnen worden. Zo worden tekorten aan bijvoorbeeld technisch geschoold, onderwijzend of verzorgend personeel opgevangen via grensarbeid.

Arbeidsmarkt Noord (voorheen Koepelproject Arbeidsmarkt)

Arbeidsmarkt Noord bevordert het ontwikkelen van een grensoverschrijdende arbeids- en opleidingsmarkt in het Samenwerkingsprogramma Interreg V A Duitsland-Nederland. Doel is om het dreigend tekort aan gekwalificeerde werknemers het hoofd te bieden en de concurrentiepositie van het bedrijfsleven in de grensregio te versterken. Bestaande initiatieven van verschillende lokale en regionale actoren moeten binnen dit project systematisch worden geïntegreerd. De focus van de activiteiten is gericht op de vraag vanuit het regionale bedrijfsleven in de grensregio.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

3.3 Doelen en acties

3.3.1 Een regionale arbeidsbemiddeling voor het hele grensgebied

Arbeidsbemiddelingsorganisaties aan beide zijden van de grens werken structureel samen.

Het is nodig dat arbeidsmarktregio's investeren in een netwerk van grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling. Met name in Nederland is een goede netwerkstructuur voor dienstverlening belangrijk, vanwege de decentrale uitvoering en de vele partners die betrokken zijn bij arbeidsbemiddeling. Hieronder worden ook verstaan private bemiddelingsorganisaties, zoals uitzendbureaus. Binnen deze netwerken moet specifieke kennis, die nodig is voor grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling, aanwezig zijn.

Voor het opbouwen van een structurele grensoverschrijdende samenwerking is de medewerking van partners over de grens noodzakelijk. Dit kan door het werken op één fysieke locatie in gemengde grensoverschrijdende teams, zoals in Kerkrade. Op deze locatie is ook het grensinformatiepunt gevestigd. Hierdoor is alle kennis op één plek aanwezig. Maar samenwerking kan ook doordat partijen elkaar binnen het netwerk goed weten te vinden, zoals in Zeeuws-Vlaanderen. Belangrijk is dat het netwerk aansluit op structuren aan weerszijden van de grens.

Werkgeversadvisering - Arbeitsgeberberatung

In het deelproject Werkgeversadvisering - Arbeitsgeberberatung leggen Landkreis Leer en Arbeitsmarktregio Noord de focus op de bemiddeling en beïnvloeding van de mindset van de werkgever in de regio om werknemers en studenten uit het buurland te werven. In deze maatwerkbenadering staat in eerste instantie de werkgever centraal. Zowel werkgever als kandidaat worden geïnformeerd en begeleid. Daarnaast worden vacatures, stages en kennis over diplomakwalificaties uitgewisseld. Ook is er een netwerk ontstaan waar kandidaten op terug kunnen vallen voor hulp, vragen en bemiddeling.

Om vraag (werkgever) en aanbod (werkzoekende) over de grens heen beter bij elkaar te brengen moet grensoverschrijdend arbeidsmarktbeleid onderdeel uitmaken van de marktbelegingsplannen van arbeidsmarktregio's. Het is belangrijk dat de centrumgemeente binnen de arbeidsmarktregio de regierol op zich neemt. Grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling functioneert beter als deze zich richt op kansrijke beroepen of sectoren in het andere land. Een analyse van de arbeidsmarkt op grensoverschrijdend regionaal niveau (gezamenlijk met de instellingen in het buurland) kan dit inzicht bieden. Op basis hiervan worden dan regionale doelstellingen voor grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling vastgesteld.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Hiervoor worden de volgende acties uitgevoerd:

- **Actie 7.** Met de betrokken organisaties in het buurland gezamenlijke regionale arbeidsmarktanalyses maken en op basis daarvan marktbeperkingsplannen opstellen.
Coördinatie: Euregio's en centrumgemeenten in de arbeidsmarktregio's langs de grens.
Euregio's en arbeidsmarktregio's langs de grens maken met de betrokken organisaties in het buurland analyses van kansrijke beroepen en het gezamenlijke vraag en aanbod in de grensoverschrijdende regionale arbeidsmarkt en stellen op basis daarvan een gezamenlijk aanpak op.
- **Actie 8.** Bevorderen van de regionale en sectorale grensoverschrijdende samenwerking tussen alle (publieke en private) arbeidsbemiddelingsorganisaties in grensregio's.
 - a. Opzetten van regionale netwerken van grensoverschrijdende arbeidsbemiddelingsteams. Het ministerie van SZW stelt in 2017 eenmalig € 100.000 beschikbaar voor elk van de veertien arbeidsmarktregio's langs de grens om het organiserend vermogen (personele capaciteit) te vergroten. *Coördinatie: centrumgemeenten in de arbeidsmarktregio's langs de grens.*
Centrumgemeenten van de arbeidsmarktregio's langs de grens nemen het voortouw en treden in overleg met relevante regionale partners. Aansluiting bij of samenwerking met bestaande loketten en Eures ligt hierbij voor de hand. Waar mogelijk worden arbeidsbemiddeling en

informatievoorziening op één fysieke locatie geïntegreerd naar het voorbeeld van Kerkrade/Herzogenrath.

- b. Gemeenten en UWV wijzen werkzoekenden in hun persoonlijke en online dienstverlening actief op de kansen en mogelijkheden van het werken over de grens. Het UWV ontwikkelt een plan om het werken over de grens gestructureerder onder de aandacht te brengen van werkzoekenden. *Coördinatie: UWV en VNG.*
Sinds oktober 2016 zet het UWV zich weer meer in voor persoonlijke dienstverlening naast de online dienstverlening, dit is in alle regio's in het land geïntroduceerd.
- c. Eures-adviseurs zetten zich in voor bemiddeling naar werk in de buurlanden. In april 2016 is de nieuwe Eures-verordening gepubliceerd²⁰. In de verordening wordt expliciet gesproken over grensoverschrijdende arbeid en de mogelijkheid voor publieke en private organisaties die Eures-diensten bieden, om Eures-partner of -lid te worden. Via een uitvoeringstoets die aan het UWV is gevraagd, wordt de rol van Eures, zowel als uitvoerder als coördinator van het netwerk, bij grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit bezien.
Coördinatie: Eures.

²⁰ Verordening (EU) nr. 492/2011 en nr. 1296/2013.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- **Actie 9.** Waar mogelijk zorgen voor maatwerkoplossingen voor grensarbeiders om overbruggingsproblemen aan te pakken.
Coördinatie: gemeenten en uitvoeringsorganisaties voor de sociale zekerheid.
Bij het werken in een ander land dan het woonland kunnen er door de overgang van het ene nationale stelsel naar het andere nationale stelsel (tijdelijk) overbruggingsproblemen ontstaan.
- **Actie 10.** Een extra impuls geven aan arbeidsbemiddeling over de grens door uitvoering van (regionale) sectorplannen met een grensoverschrijdende component en Interreg-projecten.
Coördinatie: uitvoerders sectorplannen en Interreg-projecten.
- **Actie 11.** Beter organiseren en structureren van de kennisuitwisseling tussen en binnen arbeidsmarktregio's zodat leereffecten en best-practices worden gedeeld. *Coördinatie: VNG.* De Programmaraad, waarin de VNG, het UWV, Cedris en Divosa vertegenwoordigd zijn, kan hier een ondersteunende rol in spelen.

Succesvolle resultaten van grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling

Diverse lokale en regionale initiatieven laten zien dat grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling resultaat oplevert, als er gericht op wordt ingezet. Bijvoorbeeld in Enschede, waar door een actieve aanpak in 2016 inmiddels honderd werkzoekenden zijn bemiddeld op Duitse vacatures. Dit aantal komt bovenop eenzelfde aantal dat in de aanloopjaren 2014-2015 reeds aan een baan in Duitsland kon worden geholpen. Enschede maakt voor de bemiddeling van werkzoekenden naar vacatures bij Duitse bedrijven gebruik van een aantal Duitse uitzendbureaus. Daarnaast worden trainings- en plaatsingstrajecten aangeboden in samenwerking met de Duitse zorgwerkgever Caritas en de Social Impact Bond (SIB). Onlangs is gestart met de eerste grensoverschrijdende SIB, waarin private investeerders risicodragend bijdragen aan scholings- en plaatsingstrajecten voor werkzoekende burgers naar werkgevers in Duitsland. Met de Agentur für Arbeit in Croesfeld wordt bekeken of in Gronau een 'grensoverschrijdend werkplein' gerealiseerd kan worden.

In 2016 zijn als onderdeel van het koepelproject (deelproject werkgeversadviesing- Arbeitsgeberberatung) in de arbeidsmarktregio Groningen zestig mensen bemiddeld naar een baan in Duitsland.

In Drenthe heeft het 'grensteam', waar UWV, gemeenten, de EDR en Arbeitsagentur Nordhorn onderdeel van uitmaken, ruim 140 mensen bemiddeld naar een baan in Duitsland.

Tabaksproducent Philip Morris sloot in september 2014 zijn fabriek in Bergen op Zoom. Outplacementbureau Ascento werd ingeschakeld, specifiek voor bemiddeling naar België. Dankzij hun netwerk en specifieke kennis van de Vlaamse arbeidsmarkt hebben 91 voormalige werknemers een vaste baan gevonden in de provincie Antwerpen - waarvan een groot aantal bij farmaceutische bedrijven Pfizer en Janssen Pharmaceutica.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

3.3.2 Bewustzijn over de kansen in het buurland

Werkzoekenden, werkgevers en arbeidsbemiddelingsorganisaties zijn zich beter bewust van de kansen en mogelijkheden van werken, ondernemen en stages lopen over de grens.

Een belangrijke reden dat relatief weinig Nederlanders over de grens werken, is dat er onvoldoende bewustzijn is bij werkzoekenden, werkgevers, instellingen en overheden van de mogelijkheden die grensoverschrijdend werken en ondernemen kunnen hebben. 'Onbekend maakt onbemind' is hier van toepassing. Voor toerisme of winkelen worden de mogelijkheden wel gezien en benut, maar de mogelijkheden voor werken of ondernemen zijn veelal niet bekend of het schrikt bij voorbaat af.

Deels heeft dat te maken met een negatief imago dat kleeft aan werken over de grens. Het is vaak denken in problemen, omdat belastingen, onderwijs, sociale zekerheid, taal, cultuur anders zijn of anders zijn georganiseerd. Promotie van de kansen die ondernemen of werken in bepaalde kansrijke beroepen kunnen geven, helpt een positiever beeld te schetsen van de mogelijkheden en vermindert de onbekendheid bij zowel werkzoekenden, werkgevers als instanties.

De volgende acties worden uitgevoerd:

- **Actie 12.** Communicatieactiviteiten, zoals media-inzet en informatiebijeenkomsten, onderdeel laten uitmaken van het regionale grensoverschrijdende arbeidsmarktbeleid.

Coördinatie: centrumgemeenten in de arbeidsmarktregio's langs de grens en Euregio's.

Naast het algemeen promoten van werken en ondernemen over de grens is het van belang dat de communicatieactiviteiten zich toespitsen op de daadwerkelijke mogelijkheden die er zijn. Dat betekent dat voorafgaand aan een campagne duidelijk moet zijn in welke sectoren of beroepen over de grens kansen zijn. De werkzoekenden en werkgevers in die beroepen kunnen dan gericht benaderd worden. Dat betekent ook dat bewustzijn regionaal aangevlogen moet worden en integraal onderdeel moet zijn van het arbeidsmarktbeleid. Welke kansen er zijn hangt immers af van de regio waarin men zich bevindt.

3.3.3 Toegankelijkheid van vacatures

Vacatures in het buurland zijn goed en gemakkelijk vindbaar voor werkzoekenden in Nederland, en omgekeerd.

Arbeidsbemiddelingsorganisaties zorgen ervoor dat relevante vacatures bekend zijn bij hun klanten en dat klanten geïnformeerd worden over hoe zij zelf buitenlandse vacatures kunnen vinden.

1

2

3

Met digitale systemen is het goed mogelijk vacatures inzichtelijk en toegankelijk te maken voor werkzoekenden en werkgevers uit het buurland. De Jobroboter, voor het Duitse grensgebied, is hier een goed voorbeeld van. Een andere mogelijkheid is om op de digitale informatiekkanalen te verwijzen naar relevante vacaturesites.

4

De volgende acties worden uitgevoerd:

5

- **Actie 13.** Verkenning van de mogelijkheden om digitale vacatures beter te ontsluiten. Daarbij wordt gebruik gemaakt van regionale initiatieven zoals de Jobroboter en het arbeidsmarktdashboard Zuidoost Nederland. *Coördinatie: Euregio's.*

6

7

- **Actie 14.** Arbeidsbemiddelingsorganisaties aan beide zijden van de grens wisselen actief kansrijke vacatures en profielen van werkzoekenden uit. *Coördinatie: UWV en Eures.*

8

9

10

MENU

De Jobroboter

De Euregio's langs de Duits-Nederlandse grens hebben op eigen initiatief en met ondersteuning van Eures een internetzoekmachine voor vacatures in het grensgebied ontwikkeld: de 'Jobroboter'. Hiermee kunnen werkzoekenden in hun eigen taal vacatures in het buurland vinden die op internet zijn geplaatst. De zoekmachine vindt ook de vacatures die werkgevers alleen op hun eigen website hebben geplaatst. De Jobroboter bestrijkt de gehele gezamenlijke grens met Duitsland.

1

Hoofdstuk 4

2

Buurtaal en cultuur

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

4.1 Inleiding

Veel leerlingen blijven wonen en werken in hun eigen regio. Dat geldt ook in grensregio's. Als leerlingen hun buurtaal goed beheersen en de (werk)cultuur begrijpen dan kunnen ze de kansen die de grensoverschrijdende regio hen biedt later beter benutten, als werknemer of als ondernemer. Het aanbieden van buurtaalonderwijs door onderwijsinstellingen in de grensregio is daarom van groot belang. Gezien het grote verschil in de omvang van de grensgebieden tussen Nederland en Franstalig België heeft het actieteam zich vooral gericht op het Duits. De doelen en acties kunnen echter ook toegepast worden voor het Frans.

4.2 Huidige situatie

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is het aantal scholieren en studenten dat Duits leert en studeert met ongeveer een derde gedaald²¹. De daling is vooral te wijten aan de toenemende dominantie van het Engels en het vervallen van taaleisen in sommige kwalificatiedossiers van het mbo²². Hierdoor komt Duits als (tweede) moderne vreemde taal in de kwalificatiedossiers in het mbo minder voor.

²¹ Bron: folder 'Daarom Duits' van Actiegroep Duits (o.a. het Duitsland Instituut). <http://machmit.nl/web/factsheet-duits/>

²² <http://lerende-euregio.com/media/95796/lerende%20euregio%20onderzoeksrapport%20duits%20in%20het%20gedrang%20digitaal.pdf>

Duits en Frans in het primair onderwijs

Uit de brief van staatssecretaris Sander Dekker van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) van 15 oktober 2016 over buurtaalonderwijs.

'Sinds 2006 kunnen basisscholen Duits en Frans in hun curriculum opnemen. Dat kunnen ze al doen vanaf groep 1, door vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) aan te bieden. Het aanbieden van een vreemde taal vanaf jonge leeftijd, biedt grote voordelen bij het leren van die taal. Bij de opkomst van Duits en Frans in het basisonderwijs zijn scholen tijdelijk ondersteund met het programma LinQ. Via EP-Nuffic²³ zijn jaarlijks subsidies beschikbaar om vvto te stimuleren. Daarnaast wordt de wettelijke ruimte uitgebreid voor scholen om vreemde talen te integreren in het onderwijs, zodat scholen Engels, Duits en Frans ook als voertaal kunnen gebruiken bij andere vakken. Het aantal scholen dat buurtaalonderwijs aanbiedt blijft echter beperkt tot ongeveer zestig scholen²⁴.'

²³ EP-Nuffic is de organisatie voor internationalisering in het onderwijs.

²⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 34 031, nr. 17.

In het voortgezet onderwijs bestaat de mogelijkheid voor tweetalig onderwijs (TTO). In de onderbouw van de havo en het vwo moet in dit geval minstens de helft van de lessen in de tweede taal gegeven worden. In de onderbouw van het vmbo is dit 30 procent. Er zijn tot op heden 130 scholen die tweetalig onderwijs aanbieden.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Op bijna alle scholen is de vreemde taal Engels. Er zijn twee scholen in de grensstreek met Duitsland die ook tweetalig onderwijs Duits-Nederlands aanbieden²⁵.

De keuze en de bevoegdheid om TTO aan te bieden ligt bij het bestuur van de onderwijsinstellingen zelf. Het bestuur beslist binnen de gegeven ruimte over het curriculum en doet dat in overleg met de omgeving. Uit gesprekken van EP-Nuffic en het ministerie van OCW met basisscholen en schoolbestuurders in de grensregio's komen verschillende belemmeringen bij het aanbieden van buurtaalonderwijs naar voren. Zo is er sprake van een versnipperde opzet van initiatieven, ontbreekt voldoende kwalitatief lesmateriaal en is de taalvaardigheid van leraren beperkt²⁶. Uit de expertmeeting is gebleken dat onderwijsinstellingen denken dat er wettelijke beperkingen zijn om een andere vreemde taal dan Engels aan te bieden. Tweetalig onderwijs is echter naast het Engels ook mogelijk in het Duits of Frans. Hiervoor is door het ministerie van OCW in 2015 extra ruimte gecreëerd, zodat scholen Engels, Duits en Frans als voertaal kunnen gebruiken bij andere vakken²⁷.

Daarnaast speelt de vraag van de leerlingen zelf naar Duitse les, daarbij geadviseerd door hun ouders. Hoewel schoolbesturen in de grensstreek daar geen structureel onderzoek naar hebben verricht, is de perceptie dat er bij veel leerlingen en ouders geen vraag is naar het vak Duits als moderne vreemde taal op school. Bij een door het actieteam georganiseerde expertmeeting over buurtaal

Tweetalig onderwijs

De CSG Rehoboth in Hoogezand biedt vmbo-leerlingen in de brugklas tweetalig onderwijs (TTO) aan. Ze doen een aantal projectdagen en projectweken in het Duits. Aan het einde van de brugklas kunnen leerlingen kiezen of ze verder willen met TTO in het tweede en het derde jaar. Enkele vakken worden in het Duits gegeven. In het derde jaar sluiten de leerlingen het TTO af door deel te nemen aan het Goethe examen met als doel het behalen van het certificaat A2 of B1 van het Europees referentiekader.

bleek een school dat wel expliciet te hebben onderzocht. Uitkomst: Duits wordt wel degelijk door ouders en leerlingen gewenst in het lesaanbod. Een ander belemmerende factor voor het aanbieden van buurtaalonderwijs is het tekort aan leraren Duits. Dit is deels onderdeel van de bredere problematiek van een tekort aan leraren voor verschillende vakken.

Het actieteam stelt vast dat een gebrekkige kennis van het Duits een van de belangrijkste belemmeringen is bij het werken over de grens. De daling van het aantal leerlingen dat Duits op school volgt, is daarom een zorgelijke ontwikkeling. Schoolinstellingen, ouders en leerlingen moet zich meer bewust zijn van het belang van kennis van de buurtaal en cultuur. Overheden en het bedrijfsleven kunnen het belang van buurtaalonderwijs bij onderwijsinstellingen benadrukken en stimuleren. Een positieve constatering is dat de laatste jaren er zowel (Eu)regionaal als landelijk diverse initiatieven ontplooid zijn voor het buurtaalonderwijs.

25 <https://www.epnuffic.nl/voortgezet-onderwijs/tweetalig-onderwijs/tto-scholen>

26 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34031, nr. 17.

27 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34031, nr. 2 en Artikel 34.12 Wet primair onderwijs.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

4.3 Doelen en acties

4.3.1 Belang van buurtaal en cultuur

Het belang van buurtaal en cultuur staat scherper op het netvlies bij schoolbesturen, ouders en leerlingen.

Dit wordt bevorderd met twee acties:

- **Actie 15.** Uitdragen van het belang van voldoende kennis van de buurtaal en cultuur bij schoolbesturen, ouders en leerlingen. *Coördinatie: gemeenten en Euregio.*
Hiervoor kan men onder meer gebruik maken van de materialen en activiteiten van de Actiegroep Duits van het Duitsland Instituut dat in het leven geroepen is om het belang van de Duitse taal en cultuur in Nederland op de kaart te zetten. Tevens kan men aanhaken bij het project 'Buurtaal in het basisonderwijs' van EP-Nuffic en het gezamenlijke project 'Duits in het mbo' van de MBO Raad en de Ler(n)ende Euregio.
- **Actie 16.** Actief informeren van scholen (primair en voortgezet onderwijs, mbo) in de grensstreek over de beschikbare mogelijkheden voor het aanbieden van moderne vreemde talen, buurtaal en tweetalig onderwijs. *Coördinatie: ministerie van OCW.*
De wettelijke ruimte en de middelen voor scholen om onderwijs in het Duits aan te bieden is aanwezig. De keuze en de bevoegdheid om te beslissen hoe met deze ruimte om te gaan ligt - zowel

in het primair als voortgezet onderwijs als in het mbo - bij het bestuur van de instellingen. Het ministerie van OCW informeert in 2017 scholen (primair en voortgezet onderwijs en mbo) in de grensstreek over de beschikbare mogelijkheden ten aanzien van moderne vreemde talen, buurtaal en tweetalig onderwijs.

4.3.2 Aantal leerlingen dat buurtaal krijgt aangeboden

Meer leerlingen krijgen buurtaal aangeboden.

Dit wordt bevorderd door:

- **Actie 17.** Ondersteuning geven aan onderwijsinstellingen in het primair en voortgezet onderwijs bij het aanbieden van les in de Duitse taal via:
 - a. De uitvoering van het plan van aanpak 'Buurtaalonderwijs in het basisonderwijs' door EP-Nuffic. Het plan is gericht op het beschikbaar stellen van lesmaterialen en -methodieken en de uitwisseling van goede voorbeelden. *Coördinatie: EP-Nuffic in opdracht van het ministerie van OCW.*
 - b. De uitvoering van verschillende regionale en Interreg-projecten voor het geven van les in de buurtaal en het stimuleren van samenwerking tussen scholen aan weerszijden van de grens. *Coördinatie: grensprovincies en -gemeenten.*
EP-Nuffic is op 1 juni 2016, in opdracht van het ministerie van OCW, gestart met de uitvoering van het plan van

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

aanpak 'Buurtaalonderwijs in het basisonderwijs'²⁸. Naast het vergroten van het bewustzijn van het belang van buurtaalonderwijs krijgen basisscholen handvatten aangereikt waarmee ze buurtaalonderwijs gemakkelijker kunnen opnemen in hun schoolbeleid.

EP-Nuffic verzamelt hiervoor geschikte lesmaterialen, methodieken en goede voorbeelden en ondersteunt scholen bij hun kwaliteitsbeleid en nascholing. Er wordt een kenniscentrum ingericht en kwartiermakers zijn aangesteld. Eind 2017 vindt er een evaluatie plaats en wordt in kaart gebracht hoe de opgebouwde expertise geborgd wordt en of er behoefte is aan vervolgstappen.

In verschillende Euregio's lopen (Interreg-)projecten of zijn plannen in de regionale agenda's opgenomen over buurtaal. Provincies en gemeenten ondersteunen dit door middelen ter beschikking te stellen aan scholen voor het geven van Duitse taal en cultuur, of door samenwerking te stimuleren met scholen over de grens om zo meer te leren over elkaars taal en cultuur. Zo is de provincie Drenthe in samenwerking met de STENDEN Pabo in Emmen een vierjarig project Drents en Duits op de basisschool gestart (2015-18).

De Euregioschool

De Euregioschool is een initiatief van vier Limburgse schoolbesturen voor primair en voortgezet onderwijs, waarbij samenwerking met partnerscholen in de buurlanden voorop staat. Door contact met leerlingen van de partnerschool leren leerlingen in de leeftijd van acht tot en met vijftien jaar de buurtaal. Steeds vaker beginnen de scholen al in groep een. De Euregioscholen ontwikkelen een model voor vroeg vreemdetalenonderwijs, een taalportfolio voor leerlingen en lesmateriaal voor lessen Duits en Frans. Er zijn ook verschillende programma's opgezet voor scholing van leraren. Er zijn op dit moment twaalf Euregioscholen voor primair onderwijs in Nederland.

Spreek je buurtaal - Sprich deine Nachbarsprache

In dit project Spreek je buurtaal - Sprich deine Nachbarsprache staat het geven van kwalitatief hoogwaardig buurtaalonderwijs (Duits of Nederlands) op basisscholen in het Euregio-grensgebied centraal. Het project is in oktober 2016 van start gegaan op scholen in de Achterhoek en Twente. De deelnemende scholen bieden het buurtaalonderwijs aan in de groepen die zij passend vinden, zowel in onder- als bovenbouw. Alle scholen werken in grensoverschrijdende partnerschappen samen, zodat zowel leerlingen als leerkrachten op een doeltreffende, leuke manier kennis van de buurtaal en -cultuur opdoen. Aan het project nemen ongeveer veertig Nederlandse en Duitse basisscholen deel, met in totaal 5.000 leerlingen. Tevens wordt geïnvesteerd in brede netwerkvorming en de verankering van inhoudelijke en strategische samenwerking, door het opzetten van een expertise- en coördinatiepunt buurtaalonderwijs in het Euregio-gebied.

28 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34031, nr. 17.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- **Actie 18.** Onderwijsinstellingen in het mbo ondersteunen bij het aanbieden van les in de Duitse taal door het voortzetten van het project 'Duits in het mbo'. Dit project heeft geleid tot keuzemodules Duits voor zeventien beroepsgroepen. Alle onderwijsinstellingen in het mbo in de grensregio's worden gestimuleerd hier gebruik van te maken. *Coördinatie: Ler(n)ende Euregio en de MBO Raad.*

De komende jaren wordt het in 2013 gestarte plan 'Duits in het mbo' voortgezet. Nadat in 2013 en 2014 de focus heeft gelegen op het creëren van bewustzijn over het belang van Duits in het grensgebied, wordt in de tweede fase de nieuwe kwalificatiestructuur aangegrepen om de positie van het Duits te verbeteren. De Ler(n)ende Euregio, een samenwerkingsverband van mbo-instellingen in de grensstreek, heeft met de MBO Raad, de SBB en de ministeries van OCW en EZ voor zeventien beroepsgroepen keuzedelen Duits ontwikkeld. Hierbij wordt aan leerlingen naast het 'gewone' ook beroepsspecifiek Duits aangeboden. Alle onderwijsinstellingen in de grensregio met Duitsland kunnen hiervan gebruik maken. In 2017 gaat de Ler(n)ende Euregio in samenwerking met de MBO Raad en SBB verder met het stimuleren van de invoering van deze keuzedelen. Ook wordt het beheersingsniveau van de Duitse taal en cultuur van mbo-studenten meer inzichtelijk gemaakt voor werkgevers.

Meer leraren Duits

De Universiteit Utrecht biedt sinds kort in samenwerking met de Universiteit van Leipzig een BA-Plusprogramma aan op het gebied van Duitse taal. Deze samenwerking en uitwisseling van studenten heeft als doel bij te dragen aan een toename van leraren Duits in Nederland. Vanaf begin 2016 biedt de Radboud Universiteit Nijmegen de Post-Master 'Lehramt Deutsch' aan waarin Duitsers met een afgeronde universitaire opleiding zich binnen een jaar kunnen laten opleiden tot docent Duits op Nederlandse scholen. Het project zit nog in de beginfase.

Toch leraar Duits

Vijf Nederlandse universiteiten werken samen in een nieuw programma genaamd 'Toch leraar Duits'. In dit programma worden studenten die een andere universitaire bachelor hebben dan een bachelor Duitse taal en cultuur (maar wel beschikken over een relevante achtergrond) door middel van een tweejarige educatieve masteropleiding opgeleid tot eerstegraads docent Duits voor het middelbaar onderwijs. Tijdens deze opleiding volgen de studenten een semester onderwijs aan een universiteit in Duitsland.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- **Actie 19.** Uitvoeren van programma's zoals 'Toch leraar Duits', het postmaster Lehramt Deutsch en het OnderwijsTraineeship, om het tekort aan leraren Duits aan te pakken. Er worden maatregelen genomen voor het wegnemen van drempels bij het uitwisselen van leraren tussen Duitse en Nederlandse scholen.

Coördinatie: ministerie van OCW.

Er lopen verschillende landelijke en regionale initiatieven om meer docenten Duits voor de klas te krijgen. Een daarvan is een inventarisatie van het ministerie van OCW (in samenwerking met het netwerk buurtaalonderwijs) naar de barrières ten aanzien van de bevoegdheden voor het uitwisselen van leerkrachten tussen Duitse en Nederlandse scholen. Na de uitkomsten hiervan wordt in 2017 bepaald welke maatregelen nodig zijn om deze drempels weg te nemen. Daarnaast biedt EP-Nuffic sinds 2001 het programma 'Van assistent tot docent Duits' aan. Met dit programma worden 'Muttersprachler' Duits met een relevante academische vooropleiding binnen twee jaar opgeleid tot eerstegraads docent Duits. Sinds 2006 bestaat ook het programma 'Van assistent tot docent Duits tweedegraads', in samenwerking met de Hogeschool Inholland. Hier worden Duitsers opgeleid tot tweedegraads docenten. Het programma neemt jaarlijks gemiddeld tien eerstegraads en vijf tweedegraads deelnemers op. De uitstroom ligt iets lager. Ook vanuit universiteiten en hogescholen in diverse regio's zijn verschillende projecten en programma's gestart om het tekort aan te pakken.

OnderwijsTraineeship

Het programma OnderwijsTraineeship is bedoeld voor academici met een achtergrond in een vak waarvoor een tekort aan docenten bestaat of dreigt. Het heeft als doel ervoor te zorgen dat deze afgestudeerden, waaronder afgestudeerden Duitse taal en cultuur, via een tweejarig leer-werktraject een onderwijsbevoegdheid halen. 'OnderwijsTraineeship' is een initiatief van het ministerie van OCW, in samenwerking met de VO-raad, de vereniging van universiteiten VSNU en de universitaire lerarenopleidingen.

Deeltijdstudies Muttersprachler (native speakers)

Op initiatief van het ministerie van OCW heeft de invoering van een educatieve minor in de universitaire bachelor plaatsgevonden. Deze bestaat uit dertig studiepunten en biedt studenten de kans zich te oriënteren op het leraarsberoep. Deze minor leidt studenten op voor een beperkte tweedegraads bevoegdheid gekoppeld aan een getuigschrift van een bacheloropleiding waarvan de inhoud voldoende overeenkomt met het schoolvak waarvoor die bevoegdheid zal gelden.

Naast de programma's van de universiteiten zijn ook hbo-lerarenopleidingen druk bezig met het stimuleren van het Duits. Onder andere door het aanbieden van deeltijdstudies voor Muttersprachler Duits en het werven van studenten in Duitsland.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Hoofdstuk 5

Diploma-erkenning

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

5.1 Inleiding

Het uitoefenen van een beroep in het buurland met een Nederlands diploma van het beroepsonderwijs is bijna altijd een zaak die werknemer en werkgever onderling regelen. De werkgever over de grens beslist of hij een Nederlands diploma goed genoeg vindt. Voor niet-gereguleerde beroepen gaat het er dus om of de werkgever voldoende vertrouwen heeft in de kwalificaties van een sollicitant, en daarmee vertrouwen heeft in de gevolgde beroepsopleiding bij een onderwijsinstelling. Indien de sollicitant uit het buurland komt kan dat vertrouwen door bijvoorbeeld onbekendheid met (het niveau van) de gevolgde opleiding een probleem zijn.

Daarnaast zijn er circa 130 beroepen in België en 150 in Duitsland en Nederland die door de overheid zijn gereguleerd²⁹. In deze gevallen moeten diploma's officieel erkend worden voordat men in het land mag gaan werken³⁰.

Het vertrouwen in elkaars onderwijssystemen en het curriculum van de opleidingen is cruciaal voor erkenning van de diploma's en beroepskwalificaties maar ook voor snelle en eenvoudigere procedures. Het vergroten van het vertrouwen en het vergemakkelijken van de erkenningsprocedure zijn belangrijke onderwerpen waar het actieteam zich op richt bij diploma-erkenning.

5.2 Huidige situatie

Bij het werken over de grens zijn vier soorten beroepen te onderscheiden:

- a. Gereguleerde beroepen met automatische diploma-erkenning. Binnen de EU zijn voor zeven beroepen afspraken³¹ gemaakt over minimumopleidingseisen: arts, algemeen ziekenverpleger, tandarts, dierenarts, apotheker, verloskundige en architect. In principe geven deze diploma's zonder problemen toegang tot beroepsuitoefening in andere lidstaten van de EU. Ook bij het systeem van automatische erkenning is het echter noodzakelijk dat een aanvraagprocedure in het land waar men wil werken, doorlopen wordt. Het is niet toegestaan dat er compenserende/aanvullende eisen worden gesteld. In de praktijk kan zo'n proces enkele maanden in beslag nemen.
- b. Gereguleerde beroepen zonder automatische diploma-erkenning. In EU-verband zijn geen minimum opleidingseisen vastgesteld. Iedere EU-lidstaat bepaalt zelf welke beroepen gereguleerd worden en welke niet. Een voorbeeld zijn twee opleidingen in de richting verzorging: de Nederlandse opleiding Verzorgende IG en de Duitse opleiding Altenpfleger. Beide zijn gereguleerd, maar niet automatisch erkend in het buurland.

²⁹ <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm>

³⁰ <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=homepage> hierop staat de lijst met gereguleerde beroepen.

³¹ Conform EU richtlijn (2005/36/EG gewijzigd door 2013/55/EU).

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- c. Niet-gereguleerde beroepen waarvoor een werkgever een beroepsopleiding eist. Het gaat hier om het overgrote deel van de beroepen waarvoor in het mbo wordt opgeleid. Met name in de sectoren Techniek en Economie is het bijna overal mogelijk over de grenzen met een buitenlands diploma aan de slag te gaan. Hier speelt het vertrouwen van de werkgever in de opleiding en kwalificatie van de sollicitant.
- d. Beroepen waarbij geen specifieke beroepsopleiding wordt gevraagd.

Bij de gereguleerde beroepen moet onderscheid gemaakt worden tussen de erkenning van het diploma en de erkenning van de beroepskwalificatie. Zo kan een diploma van een algemeen verpleegkundige wel (automatisch) erkend worden, maar dat hoeft nog niet te betekenen dat de verpleegkundige ook (automatisch) in specifieke beroepen (zoals bijvoorbeeld Operatiekamer assistent) in het andere land aan de slag mag. Daarvoor kan het noodzakelijk zijn dat voldaan wordt aan minimale taal-, ervarings- of specifieke competentievereisten die anders zijn dan in het thuisland. Dat onderscheid is van belang, omdat in bepaalde gevallen wel geregeld is dat diploma's (automatisch) erkend worden, maar dat dan nog niet (automatisch) toestemming volgt voor het uitoefenen van het beroep in het andere land³².

³² Een voorbeeld: een OK-assistent heeft een diploma Verpleegkundige nodig. Dat diploma wordt op basis van afspraken in de EU automatisch erkend. Dat is een noodzakelijke maar niet voldoende voorwaarde om als OK-assistent over de grens erkend te worden. Voor die erkenning van de beroepskwalificatie gelden aanvullende specifieke eisen plus een taaleis.

Het actieteam ziet drie belemmeringen op het gebied van diploma's en beroepskwalificaties. Allereerst de onbekendheid met elkaars onderwijssystemen die werkgevers er van weerhoudt mensen uit het buurland aan te nemen. De Ler(n)ende Euregio heeft (voor gebruik in Noordrijn-Westfalen) daarom geautoriseerde beschrijvingen voor een aantal beroepen ontwikkeld: technicus EIPS, mechatronicus, allround machinebouwer, verkoper detailhandel, gastheer/gastvrouw, kok, logistiek en pedagogisch medewerker in Nederland. Deze beschrijvingen geven een helder inzicht in de overeenkomsten en verschillen tussen Nederlandse en Duitse diploma's en bieden snel inzicht in wat een in Nederland opgeleide mbo-er tijdens zijn opleiding heeft geleerd.

Als tweede de tijdrovende en kostbare procedure die in Nederland, Duitsland en België gevolgd moeten worden indien een diploma en/of beroepskwalificatie erkend moet worden. De motivatie om te solliciteren zal laag zijn bij tijdrovende en kostbare procedures. Een werkgever kan ook niet snel over een arbeidskracht beschikken als hij/zij pas na maanden wachten aan de slag mag (met een onzekere uitkomst van het proces).

De derde belemmering is dat in specifieke gevallen diploma's en/of beroepskwalificaties, na het doorlopen van de erkenningsprocedure, niet of slechts deels erkend worden, waardoor grensoverschrijdend werken in je beroep niet of niet op het gewenste niveau mogelijk is.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

5.3 Doelen en acties

5.3.1 Erkenningsprocedure

De procedure voor het erkennen van diploma's en beroepskwalificaties in het mbo is eenvoudiger, transparanter, sneller en goedkoper.

De volgende acties worden uitgevoerd:

- **Actie 20.** Het vergroten van het wederzijds vertrouwen in de kwaliteit van het primair, voortgezet en beroepsonderwijs in de buurlanden. *Coördinatie: ministerie van OCW.*
In mei 2015 is in Benelux-verband de beschikking voor de automatische wederzijdse generieke niveauserkenning van diploma's hoger onderwijs ondertekend. Dit zorgt voor een verbetering voor studenten of werkzoekenden die zich over de eigen landsgrenzen willen bewegen. De beschikking wordt momenteel omgezet in Nederlandse nationale wetgeving. Voor het mbo voert de Benelux Expertgroep Beroepskwalificaties een onderzoek uit naar meeneembaarheid van beroepskwalificaties tussen de Benelux-landen.

Dit heeft tot doel de vergelijkbaarheid van en het vertrouwen in de beroepskwalificaties in het mbo in de grenslanden te verbeteren³³. Eind 2016 is een concept van een ministeriele regeling gereed gekomen, waarin de ministers van Onderwijs

INTERREG-project: Dubbel kwalificeren en examineren in de praktijk

Beginnend bij vier beroepen, is het doel van het project om de gemeenschappelijke en verschillende inhouden van de kwalificatiedossiers te identificeren. Een tweede stap is dan om de ontbrekende inhouden van de dossiers aan te vullen met cursussen zodat de opleiding voor beide landen voldoet aan de gestelde eisen. Met de opleiding volgens nationale regels en de extra aanvullingen is het dan mogelijk het examen in eigen land goed af te leggen, maar ook de erkenning te krijgen in het buurland. Rekening houdend met de arbeidsmarkt werden de volgende beroepen geselecteerd:

- Elektroniker Energie- und Gebäudetechnik / monteur elektrotechnische installaties;
- Metallbauer / metaalbewerker;
- Anlagenmechaniker (SHK) / monteur voor sanitair-, verwarmings-, klimaattechniek;
- Zerspanungsmechaniker / allround verspaner.

Voor deze vier beroepen worden in detail informatiepakketten gemaakt. Deze zijn bedoeld om bedrijven en jongeren in de regio te informeren over de mogelijkheid tot het behalen van het diploma in het buurland. Ook wordt hierin aangegeven wat hun mogelijkheden zijn op de arbeidsmarkt in het buurland. Door het benadrukken van de gemeenschappelijkheid van de regio als een gebied van gezamenlijke geschiedenis, bevolking en economie kan de grensbarrière aan beide zijden worden verlaagd.

³³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 22 452, nr. 48.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

van de lidstaten van de Benelux vertrouwen uitspreken in elkaars beroepsonderwijs en op basis daarvan opdracht geven te bezien hoe de erkenningsprocedure voor een aantal knelpuntberoepen kan worden vereenvoudigd. Knelpuntberoepen zijn die beroepen waarvan geconstateerd is dat er in de ene lidstaat een tekort is, en in de andere een overschot aan werknemers.

In 2017 wordt verder gewerkt aan het formaliseren van de richtlijn en aan de uitvoering van de ministeriële opdracht. Daarnaast bestaan reeds lijsten tussen Noordrijn-Westfalen en Nederland en tussen België en Nederland van vergelijkbare en uitwisselbare opleidingen in het primair en voortgezet onderwijs, waardoor alle opleidingen van primair en voortgezet onderwijs erkend worden. Dat betekent dat kinderen van wie de ouders in Duitsland gaan wonen om daar te werken, desgewenst de leerplicht aldaar mogen vervullen.

- **Actie 21.** Uitleg geven aan onderwijsinstellingen in de grensregio over de betekenis van de EU-richtlijn voor erkenning van beroepskwalificaties. *Coördinatie: ministerie van OCW.* Hierover zal het ministerie van OCW in de eerste helft van 2017 een brief sturen.
- **Actie 22.** Uitvoeren van een inhoudelijke vergelijking tussen de opleidingen Verzorgenden IG in Nederland en Ouderen- en kinderverzorger in Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. *Coördinatie: ministerie van OCW.*

Project LeeGro

Project LeeGro is een samenwerking tussen Noorderpoort in Groningen en de Duitse Berufsbildende Schulen (BBS'en) in Leer en Aurich waarbij studenten stage lopen in het buurland tijdens hun opleiding detailhandel. De Nederlandse studenten voltooien met de stage een deel van hun studie in Duitsland, zodat ze kunnen deelnemen aan een examen bij de Industrie und Handelskammer (IHK). Naast hun Nederlandse diploma verkrijgen ze hiermee ook het Duitse diploma 'Verkäufer'.

Gemeente Enschede, werkgeversvereniging Zorg & Welzijn en het Caritas Bildungswerk Rheine

De Duitse 'Altenpflege' heeft een tekort aan personeel. Tegelijkertijd komen verzorgenden op mbo-niveau 3 in Nederland moeilijk aan het werk. In Duitsland zijn er wél vacatures, maar het Nederlandse diploma Verzorgende IG wordt voor de beschikbare vacatures niet altijd erkend. Een samenwerkingsverband bestaande uit de gemeente Enschede, werkgeversvereniging Zorg & Welzijn en het Caritas Bildungswerk Rheine, startte eind 2016 een project waarin werkzoekenden uit Twente worden opgeleid en bemiddeld door het Caritas Bildungswerk Rheine. De opleiding duurt twee maanden. Kandidaten leren alle relevante zaken die nodig zijn. Doel is dat na afloop de kandidaten mogen werken in Duitsland en het diploma wordt erkend. De gemeente Enschede is opdrachtgever en heeft dit project ingediend bij het Sectorplan Twente Werkt voor co-financiering, waarmee dit project ook nog eens het eerste grensoverschrijdende project is in het kader van de sectorplannen.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Dit helpt de erkenningsprocedure te versnellen en geeft duidelijkheid over welke aanvullingen nodig zijn om de opleiding ook te laten aansluiten op de vereisten in het buurland. Met Noordrijn-Westfalen is afgesproken snel een vergelijkbare actie te starten voor de opleiding Erzieher(in) in relatie tot Verzorgende IG. Daarna volgen vergelijkbare gesprekken met Nedersaksen.

- **Actie 23.** Een analyse maken van de procedures voor diploma-erkenning in zowel Nederland als de buurlanden, met als doel de procedures te vereenvoudigen, te verkorten en goedkoper te maken. *Coördinatie: ministerie van OCW.*
- Het ministerie van OCW kijkt hiervoor samen met de SBB naar de Duitse procedures en vergelijkt deze met de praktijk in Nederland. Vervolgens worden de resultaten besproken met de relevante Duitse betrokkenen. Om het overleg met de beleidsmakers in Duitsland over de erkenningsprocedures kracht bij te zetten is specifieke casuïstiek en inzicht in de omvang van de problematiek vanuit de grensregio's behulpzaam.
- **Actie 24.** Optimaliseren van de digitale informatievoorziening over de erkenning van beroepskwalificaties om potentiële grenswerkers te ondersteunen bij de procedure. *Coördinatie: ministerie van OCW.*
- Om potentiële grenswerkers te ondersteunen bij de procedure van diploma-erkenning bestaan er verschillende Nederlandse, Belgische en Duitse websites³⁴. Het ministerie van OCW bekijkt of informatie eenduidig en begrijpelijk is en gaat indien nodig in overleg met aanbieders om dit verder te optimaliseren.

‘Double degree’

De minister van OCW heeft een verkenning uitgevoerd naar het nut en de noodzaak van een ‘double degree’ in het mbo³⁵. De gedachte was dat een ‘double degree’ zou kunnen bijdragen aan de internationale oriëntatie van het onderwijs en daarmee de inzetbaarheid van studenten. Uit die verkenning blijkt onder meer dat bij Nederlandse instellingen in de grensregio een voorzichtige belangstelling bestaat om samen te werken met andere instellingen over de grens. Zo zijn in de grensregio de meeste mbo-instellingen betrokken bij het initiatief Ler(n)ende Euregio dat zorgdraagt voor de verspreiding van good practices (ook via de website www.lerende-euregio.com/nl).

Uit de verkenning blijkt tegelijkertijd dat er nog geen gearticuleerde plannen bestaan om die samenwerking te laten uitmonden in een ‘double degree’. Ook zijn er momenteel geen verzoeken uit het buitenland om een double degree in het mbo mogelijk te maken. Het ontbreken van een wettelijke grondslag voor een ‘double degree’ kan hiervoor een verklaring zijn. Daarom is voor internationalisering in het mbo structureel € 5 miljoen beschikbaar gesteld.

De minister van OCW roept instellingen op om daar waar zinvol goede afspraken te maken met een buitenlandse partner, bijvoorbeeld om een vergelijkbare opleiding aan te bieden of studenten de mogelijkheid te bieden over en weer een gedeelte van de opleiding over de grens in projectvorm te volgen. Uiteindelijk kunnen deze vormen van samenwerking uitmonden in een breder gedragen behoefte aan een ‘double degree’. Mocht daarvan te zijner tijd sprake zijn, dan kan indien gewenst wetgeving voorbereid worden.

³⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 22 452, nr. 48.

³⁴ De Nederlandse sites zijn EP-Nuffic: <https://www.epnuffic.nl/> en SBB: www.s-bb.nl. Op deze laatste website zijn van alle mbo-beroepskwalificaties certificaatsupplementen in het Nederlands, Duits en Engels gratis te downloaden.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- **Actie 25.** Stimuleren en evalueren van het gebruik van geautoriseerde beschrijvingen van Nederlandse beroepsopleidingen. *Coördinatie: Ler(n)ende Euregio en de MBO Raad.*

Op basis van de evaluatie wordt besloten of het aantal geautoriseerde beschrijvingen wordt uitgebreid.

- **Actie 26.** Onderwijsinstellingen stimuleren om samen te werken met onderwijsinstellingen en werkgevers in het buurland om bijvoorbeeld een vergelijkbare opleiding aan te bieden, een opleiding te laten aansluiten bij de behoeftes van werkgevers of studenten de mogelijkheid te bieden een gedeelte van de opleiding over de grens te volgen. *Coördinatie: Euregio's en grensprovincies.*

Los van formele erkenningsprocedures, zal grensoverschrijdende samenwerking tussen onderwijsinstellingen onderling en met werkgevers leiden tot meer vertrouwen in elkaars opleidingsystemen en meer begrip voor het niveau van de opleidingen. Met als gevolg meer kansen op de arbeidsmarkt in het buurland. Bovendien is het bij uitstek een goed middel om het bewustzijn van de mogelijkheden van werken in de buurlanden of het inhuren van arbeidskrachten uit de buurlanden te verhogen.

1

Hoofdstuk 6

2

Stages en leerwerkplekken

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

6.1 Inleiding

Een stage lopen aan de andere kant van de grens is niet alleen goed voor de algemene ontwikkeling maar vergroot ook de kans om over de grens een baan te vinden en te houden. Een half jaar rondkijken en werken in een ander land, met een andere taal, (werk-)cultuur en andere manier van doen, stimuleert grensoverschrijdende arbeid meer dan welke promotiecampagne ook. Bekend maakt meer bemind! Het actieteam wil de toegankelijkheid van stages en leerplekken in België en Duitsland en vice versa verbeteren.

6.2 Huidige situatie

In het hoger onderwijs kunnen Nederlandse studenten relatief eenvoudig over de grens studeren. Via het Duitsland Instituut Amsterdam en via de Deutsche Austauschdienst (DAAD) zijn faciliteiten en ondersteuning beschikbaar voor het volgen van (een deel van) de opleiding of een stage in Duitsland.

Andersom bewijst ook de toestroom van Duitse studenten in de grensstreek bij Nederlandse onderwijsinstellingen het succes van open grenzen. Voor het lopen van een stage of het volgen van vakken in het buitenland zijn mogelijkheden vanuit uitwisselingsprogramma's zoals het Erasmus programma³⁶. Hogescholen, universiteiten en studentenorganisaties bemiddelen daarnaast ook zelf voor hun studenten.

³⁶ <http://www.erasmusbeurs.nl/erasmus-programma/>

Het volgen van een stage of het werken bij een leerbedrijf op mbo-niveau over de grens lijkt ingewikkeld te zijn. Dat bemoeilijkt het opdoen van ervaring met werken over de grens. Binnen het middelbaar beroepsonderwijs volgt elke student tijdens zijn opleiding een beroepspraktijkvorming (bpv), vaak in de vorm van stages. Deze bpv maakt wettelijk onderdeel uit van de opleiding en is daarom aan kwaliteitseisen gebonden.

Nederlandse en buitenlandse bedrijven die een leerwerkplek, zowel binnen de BOL als de BBL³⁷, willen aanbieden moeten erkend worden door Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Bedrijven (veelal midden- en kleinbedrijf, MKB) over de grens zijn vaak niet bekend met de opzet van het Nederlandse beroepsonderwijs en met deze werkwijze. Heldere informatie en voorlichting over de te volgen procedure ontbreekt voorsnog. De voorlichting van SBB is bijvoorbeeld niet in het Duits beschikbaar. Door dit gebrek aan duidelijkheid over de te volgen procedure worden regelmatig Duitse bedrijven door Nederlandse onderwijsinstellingen niet erkend als leerbedrijf voor het Nederlandse curriculum.

Ook praktische problemen spelen een rol zoals gebrekkig aanbod van openbaar vervoer, het niet geldig zijn van de OV-jaarkaart in het buitenland, het ontbreken van de reiskostenvergoeding door buitenlandse werkgevers en het vinden van goede en betaalbare huisvesting. Tenslotte liggen er volgens het actieteam mogelijkheden om de samenwerking tussen onderwijs en regionaal bedrijfsleven over de grens te intensiveren.

³⁷ BOL staat voor Beroeps Opleidende Leerweg waarbij je het overgrote deel van de opleiding op school te vinden bent. BBL staat voor Beroepsbegeleidende Leerweg. Een BBL studie betekent een combinatie van werken en leren, waarbij je in dienst bent van een erkend leerbedrijf.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

6.3 Doel en acties

6.3.1 Belemmeringen wegnemen

Belemmeringen voor het vinden en het volgen van een stage of leerwerkplek bij een Belgisch of Duits leerbedrijf zijn zoveel mogelijk weggenomen.

Het realiseren van dit doel op korte termijn vraagt volgens het actieteam de volgende acties:

- **Actie 27.** Belgische en Duitse bedrijven uitleg geven en stimuleren om een erkend leerbedrijf te worden. *Coördinatie: SBB.*
De SBB zal, op verzoek van het ministerie van OCW, gerichte uitleg geven aan Belgische en Duitse bedrijven over hoe ze een erkend leerbedrijf kunnen worden. De procedure om een erkend leerbedrijf te worden, wordt ook in het Duits beschikbaar gesteld. Ook Regionaal Opleidingen Centra (ROC's) kunnen hierbij stimulerend optreden. Er wordt een pilot gestart genaamd 'Erkenning internationale leerbedrijven'³⁸.
- **Actie 28.** De belangstelling vergroten bij mbo-studenten voor stage lopen in het buurland. *Coördinatie: Euregio's.*
Regionale initiatieven die zijn gericht op het vergroten van de belangstelling voor stages over de grens worden versterkt.

³⁸ <https://www.s-bb.nl/onderwijs/beroepspraktijkvorming/internationale-beroepspraktijkvorming>

Regionale grensoverschrijdende stageprojecten

Een goed voorbeeld is het project 'Sorgen für, Sorgen dass', waarbij 800 studenten (400 Nederlandse en 400 Duitse) in de zorgsector over en weer stage lopen in Duitsland (Nedersaksen) en Nederland. In het projectplan is de ontwikkeling van stagecoördinatiepunten voorzien, die studenten terzijde staan. De gemeenten Cuijk, Gennep, Bergen en Boxmeer richten in het kader van het Interreg-project Dynamic Borders samen met de Duitse gemeenten Weeze en Goch een Euregioonaal stagebureau in, compleet met Euregioonale stagemakelaar. Deze legt contacten met Nederlandse en Duitse bedrijven en scholen en adviseert studenten bij het vinden van een geschikte stageplaats in het buurland. Het doel is dat in de komende vier jaar 320 mbo- en hbo-studenten een stageplek over de grens vinden.

- **Actie 29.** Grensoverschrijdende samenwerking tussen onderwijsinstellingen en het (regionale) bedrijfsleven stimuleren. *Coördinatie: Euregio's en grensprovincies.*
Mbo-instellingen hebben met de nieuwe kwalificatiestructuur (keuzedelen) meer ruimte om het aanbod van het onderwijs aan te passen aan de behoefte van het regionaal bedrijfsleven. Ook kunnen ze Duitse les in de beroepscontext aanbieden. Stages kunnen onderdeel zijn van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten tussen onderwijsinstellingen en het grensregionaal bedrijfsleven. Het regionaal investeringsfonds mbo³⁹, het regionaal Werkbedrijf en het Interreg kunnen onder bepaalde voorwaarden hiervoor benut worden.

³⁹ Het regionaal investeringsfonds mbo beoogt de aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt te verbeteren door duurzame publiek-private samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven in een regio te stimuleren. Zie ook <http://www.investeringsfondsmbo.nl/>

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Hoofdstuk 7

Bereikbaarheid

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

7.1 Inleiding

Een van de bepalende factoren voor het accepteren van een baan is de reistijd naar de werklocatie. In de grensregio's is dat niet anders. Een goede en snelle bereikbaarheid van de werkplek met het openbaar vervoer of de auto heeft dus een positieve invloed op grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit.

7.2 Huidige situatie

De mobiliteit met de buurlanden is beperkt doordat er relatief minder frequent en minder fijnmazig openbaar vervoer beschikbaar is. Het gevolg is dat de reistijd voor (potentiële) grenspendelaars (te) lang is, of werklocaties in het geheel niet per openbaar vervoer te bereiken zijn. Daarnaast spelen andere factoren een rol, zoals werkgevers uit de buurlanden die reiskosten niet vergoeden voor werknemers en stagiaires. Het niet gebruik kunnen maken van de Nederlandse OV-chipkaart speelt studenten parten in de keuze voor een opleiding of stage over de grens.

Lokale gemeentelijke initiatieven proberen om banen en stageplaatsen in het grensgebied beter bereikbaar te maken, tijdelijke oplossingen te bieden zoals het aanbieden van vervoer met kleine busjes naar de locaties over de grens of het beschikbaar stellen van bijvoorbeeld een leaseauto of brommer. Om de arbeidsmobiliteit verder op gang te krijgen zijn echter meer structurele oplossingen nodig.

Hoe liggen de bevoegdheidsverdelingen op het gebied van bereikbaarheid?

In Nederland is het Rijk, in casu het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M), verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van rijkswegen en spoorweginfrastructuur. ProRail voert als netbeheerder de aanleg en het onderhoud van spoorinfrastructuur uit. Rijkswaterstaat voert als wegbeheerder de aanleg en het onderhoud van de rijkswegen uit.

Provincies en gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale verkeersinfrastructuur (aanleg en onderhoud), inclusief het lokale openbaar vervoer. De provincies zijn 'verkeers- en vervoersautoriteit' en voeren daarom regelmatig overleg met het Rijk over de inzet van rijksmiddelen (het zgn. MIRT⁴⁰-overleg). De EU schrijft voor dat infrastructuren op elkaar aansluiten, wat bijvoorbeeld zichtbaar is in de op elkaar lijkende verkeersborden en -tekens op het Europese wegennet. De EU kent ook investeringsprogramma's toe voor de realisatie van internationale vervoerscorridors, zoals het CEF/TEN-T programma.

De wet bepaalt dat OV-autoriteiten (provinciale en regionale overheid) concessies verlenen voor het regionale openbaar vervoer. Het Rijk verleent concessies voor het openbaar vervoer voor het Hoofdrailnet. Er zijn verschillende soorten concessies, te weten gebieds- en lijnconcessies. Er bestaan concessies die zowel het regionale busvervoer als het regionale treinvervoer omvatten. Dit houdt in dat de vervoerder die het busvervoer in een gebied verzorgt ook voor het regionale treinvervoer zorg draagt.

In de buurlanden is er ook een splitsing van verantwoordelijkheden tussen federaal en gewestelijk/deelstaat op het gebied van wegen en spoor.

40 MIRT: Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Verder zijn de betaalsystemen voor het openbaar vervoer tussen de landen niet gelijk waardoor het vaak niet mogelijk is met de OV-chipkaart te betalen. Er zijn daar lokaal echter wel oplossingen voor gevonden. Zo zijn op de Duitse stations op het traject Groningen-Leer (-Bremen) OV-chippalen neergezet. Daarnaast is het Niedersachsens-ticket Plus Groningen beschikbaar waarmee van Groningen naar alle plaatsen in Niedersachsen per trein gereisd kan worden.

De dienstregeling over de grens tussen Nieuweschans en Leer op het traject Groningen-Bremen is overigens geregeld in een gemeenschappelijke concessie. Hiervoor is structureel concessieoverleg tussen de provincie Groningen en de Landesnahverkehrsgesellschaft Niedersachsen (LNVG), de uitvoerende dienst van Niedersachsen. Deze overlegstructuur is, door het ontbreken van een fysieke spoorverbinding als gevolg van de aanvaring met de Friesenbrücke (uiterlijk hersteld in 2021) en het vervangend vervoer wat hierdoor nodig is, geïntensiveerd.

Euregio's (dat wil zeggen Nederlandse en Duitse lokale overheden) zien daarnaast tolheffingsplannen als een bedreiging van de economie in de Nederlandse en Duitse grensstreek. De Euregio's hebben bezwaar gemaakt bij het federale Duitse ministerie van Verkeer en hebben daarbij steun gekregen van de Nederlandse minister van I&M.

Welke grensoverschrijdende regionale treinverbindingen bestaan er?

1. Groningen - Weener (Leer)
2. Hengelo - Osnabrück (onderdeel traject Amsterdam-Berlijn)
3. Enschede - Munster/ Dortmund
4. Arnhem - Oberhausen (zonder tussenstop)
5. Venlo - Hamm
6. Heerlen - Herzogenrath
7. Maastricht - Luik - Hasselt
8. Roosendaal - Antwerpen

Welke uitbreidingsplannen zijn er?

1. Coevorden - Bad Bentheim
2. Hengelo - Bielefeld
3. Arnhem - Dusseldorf
4. Eindhoven - Dusseldorf (kwaliteitsverbetering huidige spoorlijn)
5. Luik - Maastricht - Aken
6. Weert - Mol - Neerpelt
7. Breda - Antwerpen
8. Groningen - Bremen (kwaliteitsverbetering huidige spoorlijn)
9. Enschede - Münster (kwaliteitsverbetering huidige spoorlijn)

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Vanuit de grensregio's is aangedragen dat lokale en regionale overheden zelf een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het wegnemen van belemmeringen of zelf initiatieven kunnen nemen hoe er mee om te gaan. Dat blijkt ook uit de vele initiatieven voor nieuwe verbindingen of vervoersmiddelen en praktische oplossingen zoals het grensoverschrijdende ticket. De kennis en ervaring wordt echter nog niet langs de hele grens met elkaar gedeeld. Om bereikbaarheidsuitdagingen aan te kunnen pakken is structureel overleg met de partners uit de buurlanden wenselijk. Ook daar zijn al goede voorbeelden van, die nog niet overal worden nagevolgd.

7.3 Doelen en acties

7.3.1 Beproefde regionale oplossingen elders toepassen

Regionale oplossingen die goed werken om de bereikbaarheid te vergroten, worden ook in andere grensregio's toegepast.

Dit wordt bevorderd met de actie:

- **Actie 30.** Tussen lokale en regionale overheden vindt kennisuitwisseling plaats over lokale succesvolle initiatieven die de grensoverschrijdende bereikbaarheid hebben verbeterd.
Coördinatie: Euregio's en VNG.

Social impact bond

In het kader van de 'Social Impact Bond' krijgen mensen met afstand tot de arbeidsmarkt uit Enschede een intensieve scholing in technische vakken en de Duitse taal en cultuurverschillen bij Kreishandwerkerschaft Steinfurt - Warendorf in Rheine. Daarmee kunnen ze instromen in banen bij Duitse werkgevers. De gemeente Enschede zorgt voor het vervoer van Enschede naar Rheine.

NIAG, Breng, Connexxion

- De Duitse vervoerder NIAG heeft met Breng/Connexxion afspraken gemaakt over de verrekening en erkenning van elkaars vervoersbewijzen. Het is nu mogelijk om in de bus Kleve-Nijmegen ook met de OV-chipknip te reizen. Deze verbinding wordt doorgetrokken naar de campus in Nijmegen. Zo ontstaat een goede verbinding voor studenten van de HAN, Radboud Universiteit en de Hochschule Rhein-Waal in Kleve.

Het realiseren van nieuwe openbaar vervoersconcessies is vaak een kwestie van lange adem. Om de grensoverschrijdende bereikbaarheid te verbeteren zijn maatwerkoplossingen nodig. Er zijn verschillende lokale en regionale initiatieven die navolging verdienen.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Om banen en stageplaatsen in het grensgebied beter bereikbaar te maken zijn ook investeringen in grensoverschrijdende busverbindingen noodzakelijk, bijvoorbeeld door nieuwe verbindingen of door bestaande buslijnen een grensoverschrijdende route te laten rijden, dan wel overstapmogelijkheden te creëren met acceptabele overstaptijden. Zaken kunnen door de regionale verkeer- en vervoerautoriteit geregeld worden met regionale aanbieders van OV. Ook dit kost tijd. Er moet dan ook tijdig worden geanticipeerd.

Daarom benadrukt het actieteam het belang van onderzoek naar beter grensoverschrijdend busvervoer dat plaats moet vinden vóór het aflopen van de huidige concessieperioden voor regionaal openbaar vervoer. Zodoende kan bij de onderhandelingen voor een nieuwe concessie rekening gehouden worden met het creëren van aansluitende verbindingen over de grens. Provincies zijn hierbij met name aan zet. Zo werkt de provincie Gelderland samen met Noordrijn-Westfalen om een snelle busverbinding tussen Nijmegen via Kleve naar Doetinchem te realiseren.

7.3.2 Aanpassing van openbaar vervoer en infrastructuur

Alle grensregio's hebben een structureel grensoverschrijdend mobiliteitsoverleg ingevoerd voor het verbeteren van het grensoverschrijdend openbaar vervoer en de infrastructuur.

Niedersachsen-ticket Plus Groningen

Op de Duitse stations op het traject Groningen-Leer(-Bremen) staan OV-chippalen. Daarnaast is ook de Niedersachsen-ticket Plus Groningen beschikbaar waarmee van Groningen naar alle plaatsen in Niedersachsen per trein gereisd kan worden.

Dit wordt bevorderd met de actie:

- **Actie 31.** Opzetten van grensoverschrijdende mobiliteitsoverleggen met alle buurlanden. *Coördinatie: ministerie van I&M in samenwerking met grensprovincies.*

Om meer en beter grensoverschrijdend openbaar vervoer te realiseren is meer aandacht nodig bij betrokken partijen in Nederland en bij de buurlanden. Dat kan vervoer met bus- of tramlijnen zijn, maar uiteraard ook per spoor. Het gaat om de internationale regionale verbindingen met België en Duitsland. Afgelopen zomer hebben de ministers van België, Duitsland, Luxemburg en Nederland afgesproken intensiever te gaan samenwerken op het gebied van het spoor door het instellen van een internationaal railplatform. Via het platform worden afspraken gemaakt over de mogelijkheden van versoepeling van internationale treinreizen⁴¹.

De aanleg van infrastructuur is vraaggestuurd. Bij voldoende vraag past het aanbod zich daarop aan. Als eerste in de vorm van meer frequent openbaar vervoer en tenslotte in het aanpassen van de

41 Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 21501-33, nr. 607.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

huidige of het aanleggen van nieuwe infrastructuur. Hiervoor zijn langdurige planvormingsprojecten noodzakelijk. Nederlandse partijen die verantwoordelijk zijn voor bereikbaarheidsvragen en de partijen uit de buurlanden kunnen daarover met elkaar periodiek in overleg treden. Zo raken niet alleen de nationale en regionale infrastructuurplanning beter op elkaar afgestemd, maar wordt ook gezamenlijk geïdentificeerd waar nog verbeteringen in de grensoverschrijdende infrastructuur kunnen plaatsvinden en hoe en wie dat zouden kunnen realiseren.

Er zijn veel partijen betrokken bij het grensoverschrijdend organiseren van openbaar vervoer. Nederland en Noordrijn-Westfalen hebben al tien jaar een mobiliteitsoverleg. Hieraan nemen de provincies Overijssel, Gelderland, Limburg en Noord-Brabant, het ministerie van Infrastructuur en Milieu en hun counterparts in Noordrijn-Westfalen deel. Het overleg is bedoeld voor de operationele en bestuurlijke afstemming over grensoverschrijdende infrastructuur. Het actieteam ziet graag dat met Nedersaksen en Vlaanderen ook dergelijke initiatieven worden ontplooid. Recentelijk zijn daar eerste aanzetten toe gegeven. Zo hebben Vlaanderen en Nederland bij de topontmoeting op 7 november 2016 te Gent afgesproken om te onderzoeken hoe, in het concept van een 'Grensland-MIRT', het mogelijk is elkaar structureel te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen van wederzijds belang⁴².

42 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2016/11/07/communique-vlaams-nederlandse-topontmoeting-in-gent>

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Hoofdstuk 8

Ondernemerschap

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

8.1 Inleiding

Voor ondernemers in de grensregio vormen de buurlanden een belangrijke afzetmarkt. Bij grensoverschrijdend ondernemerschap gaat het echter om meer dan onderlinge import en export. Ook de informatievoorziening, vestigingslocatie, innovatiesamenwerking en de aansluiting op de onderwijs-arbeidsmarkt zijn belangrijke onderwerpen voor ondernemers in de grensregio. Een betere interactie tussen onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en overheid aan beide kanten van de grens versterkt het ondernemerschap in de grensregio verder. Dat geldt tevens voor het wegnemen van administratieve en juridische belemmeringen. Dit zijn de drie opgaven waarvoor het actieteam doelen en acties heeft bepaald op het gebied van grensoverschrijdend ondernemerschap.

8.2 Huidige situatie

Duitsland en Vlaanderen zijn de belangrijkste handelspartners van Nederland. Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen namen in 2015 samen circa de helft van de Duitse import uit Nederland af. De totale export vanuit Nederland naar België was in 2015 circa € 38 miljard⁴³. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is de export van Nederlandse grensregio's naar Duitse en Belgische grensregio's relatief sterk gegroeid ten opzichte van de handel

Vestigen in de grensregio

De grensregio is een interessante vestigingslocatie voor ondernemingen die aan beide kanten van de grens actief willen zijn. Bedrijfsspecifieke kenmerken beïnvloeden de beslissing voor een specifieke locatiekeuze in de grensregio⁴⁴. Voor sommige regio's geldt dat het grensgebied zijn aantrekkingskracht ontleent aan infrastructuur en het innovatieve karakter. Zo is er een groot aantal bedrijven in de logistieke en transportsector gevestigd en/of is er een hoge dichtheid van innovatieve bedrijven. Dit uit zich in de vestiging van vele distributiebedrijven aan de Nederlandse kant van de grens, met name in Limburg, Noord-Brabant en Enschede. Die laatste stad heeft door een gerichte marketingcampagne een aantal Duitse bedrijven (retail) naar de stad weten te halen.

44 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 32851, nr. 19.

met andere Nederlandse regio's. Ondanks de Europese interne markt is het betreden van een naburige markt een uitdaging. De oorzaken hiervan zijn de verschillen in taal en cultuur, wet- en regelgeving en andere institutionele structuren. Grensoverschrijdend ondernemerschap brengt daarbij nog eens extra uitdagingen met zich mee, zoals personeel dat in het buurland woont, de inzet van een wagen- en/of machinepark in het buurland en het transport van (afval)producten over de grens. Vanwege verschillende stelsels en vergunningvereisten zorgt dit voor aanvullende administratieve handelingen (boekhouding) en extra kosten voor ondernemers.

43 Internationaliseringsmonitor CBS derde kwartaal 2016.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Voor veel midden- en kleinbedrijven is het verkrijgen van betrouwbare en begrijpelijke informatie over grensoverschrijdend ondernemen heel lastig. Dit wordt ervaren als een belemmering.

Er is veel informatie beschikbaar bij:

- Het digitale Ondernemersplein (Point of Single Contact) en op de website van de Kamer van Koophandel (KvK). Dit vormt het eerstelijns digitale portaal voor alle ondernemers die internationaal zaken willen doen, dus ook voor bedrijven in de grensregio. Tevens zijn er Road2Germany en Road2Belgium bijeenkomsten en de jaarlijkse handelsdagen tussen respectievelijk Nederland en Duitsland en tussen Nederland en Vlaanderen. Deze activiteiten worden georganiseerd door de KvK in samenwerking met relevante instanties uit de buurlanden. Naast workshops en de gelegenheid tot netwerken tijdens deze bijeenkomsten vindt daar ook matchmaking tussen bedrijven plaats. Bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) is veel informatie over Duitsland en België en een breed instrumentarium voor internationaal ondernemen beschikbaar. Ook via het diplomatieke netwerk (ambassades en consulaten) is veel informatie voorhanden.
- De Grensinfopunten en de websites www.grensinfo.nl en startpuntgrensarbeid.benelux.int. Hier is informatie over werken over de grens voor werknemers en werkgevers beschikbaar (zie hoofdstuk 2).

Belastingverdragen

Belastingverdragen met de buurlanden zorgen ervoor dat particulieren en bedrijven over dezelfde inkomsten niet twee keer belasting hoeven te betalen. Het 183-dagencriterium⁴⁵ bepaalt in welk land een werknemer belasting verschuldigd is over zijn loon. Sinds 1 januari 2016 geldt er een nieuw belastingverdrag tussen Nederland en Duitsland.

In dit verdrag is een compensatieregeling opgenomen voor inwoners van Nederland die in Duitsland over hun loon belasting betalen. De compensatieregeling zorgt er voor dat de in Nederland woonachtige grensarbeider qua fiscale positie niet slechter af is dan zijn buurman die in Nederland belast loon geniet. Met België bestaat dezelfde compensatieregeling sinds 2003.

In Maastricht is een team Grensoverschrijdend Werken en Ondernemen (GWO) actief waarin de Belgische, Duitse en Nederlandse belastingdiensten samenwerken bij het verstrekken van informatie en het beantwoorden van vragen.

⁴⁵ http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/internationaal/personeel/u_bent_niet_in_nederland_gevestigd_loonheffingen_inhouden/wanneer_moet_u_loonheffingen_inhouden1/belastingverdragen

- Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen die een rol spelen bij handelsbevordering en bij vestigings- en uitbreidingsplannen.
- Organisatiewebsites in de buurlanden zoals de Handwerkskammer, Industrie- und HandelsKammer (IHK) en het Vlaams Netwerk voor Ondernemingen (VOKA).
- Een veelheid aan andere websites en inzet van andere (regionale) organisaties.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Echter, de beschikbare informatie is vaak te generiek en versnipperd. Bedrijven hebben behoefte aan passende informatie op maat en willen 'ontzorgd' worden bij hun bedrijfsspecifieke vragen over vestiging, export, innovatiesamenwerking, fiscale aspecten en het aannemen van personeel over de grens. Door het actieteam is geconstateerd dat er een duidelijke front- en backoffice voor ondernemers in de grensregio ontbreekt, zoals die wel bestaat voor werknemers (zie hoofdstuk 2). Dit onderstreept het belang van het maken van goede werkafspraken tussen de diverse dienstverleningsorganisaties voor het midden- en kleinbedrijf in de grensregio's.

Het is van belang dat bedrijven leren van elkaars kennis en ervaringen en elkaar stimuleren om bewust te worden van de mogelijkheden over de grens. In een aantal grensregio's vinden hiervoor door VNO-NCW en MKB-Nederland activiteiten plaats.

Ondernemers accepteren het bestaan van andere regelgeving in het buurland en zien de verschillende juridische systemen niet als een onoverkomelijk probleem. Wie hier het beste mee omgaat, kan daar ook zijn voordeel mee doen. Uiteenlopende nationale eisen aan technische standaarden van producten en testeisen worden daarentegen wel als frustrerend ervaren. Met name als deze gericht zijn op bescherming van de nationale industrie. Consumenten en ondernemers klagen over hoge bezorgkosten bij

Ondersteuning bedrijfsleven bij grensoverschrijdend zaken doen

In de Euregio Rijn-Waal zijn via het project 2ConnectBusiness (Interreg IVA) veel bedrijven ondersteund bij de stap naar het buurland. Zo kregen gedurende de driejarige looptijd van dit project (afgerond eind 2014) circa 750 ondernemers gratis advies en kwamen meer dan 2.200 deelnemers uit Nederland en Duitsland tijdens bijeenkomsten met elkaar in contact. Door individueel advies, ondersteuning en praktijkgerichte informatie werd het voor Nederlandse en Duitse bedrijven makkelijker om de stap naar het buurland te zetten. Hierdoor is een versterking gegeven aan de Duits-Nederlandse economische betrekkingen in de Euregio Rijn-Waal.

Eems-Dollard Business Forum

In de Eems-Dollard regio faciliteert het Eems-Dollard Business Forum (EDBF) ondernemers bij het zakendoen met de burens. Met dit platform ondersteunen de gemeenten Leer, Oldambt en Vlagtwedde samen met de Industrie- und Handelskammer für Ostfriesland und Papenburg en de provincie Groningen de Duits-Nederlandse samenwerking op economisch gebied. Veel ondernemers willen zaken doen met een bedrijf uit het buurland, maar weten niet hoe ze dit gestalte moeten geven. Het EDBF biedt handvatten en motiveert ondernemers om succesvol de Duitse markt te betreden. Bijvoorbeeld door het organiseren van diverse themabijeenkomsten.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

grensoverschrijdende pakketbezorging, die de e-commerce aan- en verkopen in het buurland belemmeren. De Europese Commissie heeft maatregelen aangekondigd om deze vorm van geoblocking aan te pakken⁴⁶. Het voorstel is inmiddels gepubliceerd en in behandeling bij de Europese Raad en bij het Europese Parlement. Ondernemers geven verder aan juridische belemmeringen te ervaren bij het grensoverschrijdend gebruik van afvalproducten als grondstof. Tenslotte wordt bij aanbestedingsprocedures van grensgemeenten nog zelden rekening gehouden met de potentie van buitenlandse bedrijven in de grensregio.

8.3 Doelen en acties

8.3.1 Informatievoorziening en dienstverlening

De informatievoorziening en dienstverlening aan bedrijven die over de grens willen ondernemen is verbeterd.

Verschillende partijen organiseren activiteiten en bieden informatie voor ondernemers in de grensregio. Er ontbreekt echter een duidelijke front- en backoffice waar ondernemers terecht kunnen. Ook is er geen structureel en goed functionerend netwerk tussen de dienstverlenende organisaties aan weerszijden van de grens. De inzet is erop gericht meer inzicht te krijgen in de ervaringen van

De Europese interne markt

De Europese interne markt heeft ervoor gezorgd dat veel belemmeringen voor grensoverschrijdende handel en dienstverlening zijn weggenomen. De Europese economische integratie is vergaand, vooral op de goederenmarkt maar ook in het vrije verkeer van diensten en personen. In de praktijk van de interne markt bestaan er echter tussen lidstaten, regio's, nationale autoriteiten en toezichthouders verschillen in uitvoering van Europese regels. Maar op terreinen waar regelgeving vergaand is geharmoniseerd (bijvoorbeeld etikettering) is soms nog steeds sprake van een versnipperde praktijk, zodat ondernemers alsnog – soms niet alleen per lidstaat maar zelfs per regio – rekening moeten houden met verschillen in regeltoepassing en handhaving.

Dit praktische probleem is niet alleen op te lossen door betere Europese regelgeving, maar vooral door betere handhaving van de bestaande regels. Ook moet de informatievoorziening worden verbeterd, zodat ondernemers en overheden op de hoogte zijn van de regels. Er zullen altijd verschillen tussen lidstaten blijven bestaan, verschillen die tot uitdrukking komen in het gedrag van hun consumenten en ondernemers, hun goederen- en dienstenmarkten. Een gemeenschappelijke toepassing en uitvoering, ook van toekomstige regels, is daarom essentieel. Nederland en de buurlanden zetten zich dan ook in om het functioneren van de interne markt te verbeteren om zo de potentie van de gemeenschappelijke markt in Europa verder te ontsluiten. Zo zijn in 2015 tijdens de Benelux-top intenties uitgesproken om handelsbarrières voor winkeliers weg te nemen, e-commerce te faciliteren en de digitale detailhandelsmarkt in de Benelux tot de meest aantrekkelijke markt te maken voor consumenten en winkeliers.

⁴⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1887_nl.htm

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

grensoverschrijdende ondernemers en in de huidige activiteiten van dienstverleners en te kijken naar goedwerkende initiatieven. Daar kan vervolgens op worden voortgebouwd.

Dit gebeurt met de volgende acties:

- **Actie 32.** Ervaringen van ondernemers in de grensregio's inzichtelijk maken en analyseren door het uitvoeren van een customer journey. *Coördinatie: ministerie van EZ.*
De resultaten daarvan worden gebruikt om de dienstverlening en informatievoorziening aan ondernemers in de grensregio verder te optimaliseren.
- **Actie 33.** Versterken van de samenwerking tussen verschillende dienstverleningsorganisaties voor het MKB aan weerszijden van de grens. *Coördinatie: grensprovincies.*
Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de MKB samenwerkingsagenda Rijk-Regio 2016-2017⁴⁷. De provincies in de grensregio nemen hiertoe het initiatief.
- **Actie 34.** Voortzetten en uitbreiden van activiteiten gericht op voorlichting, netwerken en coaching van het bedrijfsleven in de grensregio's. *Coördinatie: MKB-Nederland en VNO-NCW.*
Regionale werkgeversverenigingen (MKB-Nederland/VNO-NCW) in de grensregio's pakken hierbij een actieve rol in samenwerking met hun counterpart over de grens en in aanvulling op de Road2Germany en Road2Belgium bijeenkomsten. De digitale bedrijvenkaart van de Euregio Maas-Rijn voor de sectoren chemie, bouw, metaal en voeding is een mooi voorbeeld.

- **Actie 35.** Een pilot opzetten met (vraaggestuurde) face-to-face dienstverlening aan het bedrijfsleven. *Coördinatie: provincie Limburg.*

Door Fontys Hogeschool wordt in opdracht van de provincie Limburg een onderzoek uitgevoerd naar de behoefte van het MKB aan persoonlijke dienstverlening voor grensoverschrijdend ondernemen. In navolging daarvan wordt door de provincie Limburg besloten om al dan niet een pilot te starten en hoe die eruit moet zien. Daarbij wordt ook gekeken naar de aansluiting op en samenhang met de Grensinfopunten, het Ondernemersplein en de Kamer van Koophandel.

8.3.2 Grensoverschrijdende samenwerking bedrijfsleven en onderwijs (clusters)

De grensoverschrijdende samenwerking tussen bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen is vergroot.

De focus ligt hierbij op de sectoren die sterk vertegenwoordigd zijn in de grensregio. De regionale overheden en het Rijk spelen een belangrijke rol bij het verbinden van partijen, ondersteuning van de projectontwikkeling en soms ook cofinanciering van samenwerkingsprojecten.

⁴⁷ Bijlage bij Tweede kamer, vergaderjaar 2015-2015, 29697, nr. 23.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Hiervoor worden de volgende acties uitgevoerd:

- **Actie 36.** Uitbreiden van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheden.

Coördinatie: Euregio's.

Via de vier INTERREG programma's (Duitsland-Nederland, Vlaanderen-Nederland, Twee Zeeën en Euregio Maas-Rijn) investeren de Europese Unie, het ministerie van EZ, de provincies/gemeenten en de overheden in de buurlanden gezamenlijk een miljard euro in de grensoverschrijdende economie in de periode 2014-2020. De Euregio's coördineren de uitvoering hiervan. De belangrijkste doelstellingen van het programma zijn de verhoging van de innovatiekracht van de grensregio en het verminderen van de barrièrewerking van de grens in de periode 2014-2020.

8.3.3 Minder lasten en belemmeringen

De administratieve lasten en juridische belemmeringen voor ondernemers in de grensstreek zijn verminderd.

Het MKB is op zoek naar goede ondersteuning als het gaat om zaken als de oprichting van een lokaal bedrijf, vergunningen en arbeidsrechtelijke en fiscale vragen van ondernemers. Digitalisering en tweetaligheid van informatie kunnen hierbij helpen. Dat geldt ook bij het verminderen van administratieve lasten door het versimpelen en verkorten van procedures. Verder worden de condities voor grensoverschrijdend ondernemen verbeterd door een goede samen-

Bedrijfsleven in kaart

De provincies Limburg en Belgisch Limburg, de regio Aachen en de Belgische Duitssprachige Gemeenschap hebben begin oktober 2016 een digitale bedrijvenkaart gepresenteerd. De kaart brengt voor vier sectoren (chemie, bouw, metaal en agrofood) de meest representatieve bedrijven uit elke regio in beeld, met als doel de contacten en samenwerking tussen deze bedrijven te vergroten.

werking tussen handhavingsorganisaties van Nederland en de buurlanden.

Het actieteam stelt de volgende acties voor:

- **Actie 37.** Rijk en regio organiseren een terugkerend overleg tussen ministeries, vergunningverleners en inspectiediensten aan weerszijde van de grens. Zo kunnen bijvoorbeeld handhavingsmethoden beter op elkaar worden afgestemd.

Coördinatie: ministeries van I&M en EZ.

Bijvoorbeeld om de inzet van afval als secundaire grondstof verder te stimuleren. Over de Europese richtlijn Afval (EVOA) vindt door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) veelvuldig overleg plaats met de buurlanden. Het ministerie van EZ voert aanvullend daarop gesprekken met Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen over afval en circulaire economie. Het streven is hen en andere Duitse deelstaten te betrekken bij de North Sea Resources Roundabout die er op gericht is de inzet van afval als secundaire grondstof (ook over de grens) verder te stimuleren. Dit biedt mogelijkheden voor specifieke cases van bedrijven.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

- **Actie 38.** Meer gebruik maken van digitale en tweetalige documenten, zoals een vrachtbrief, om de snelheid van procedures te vergroten. Hierbij kan worden aangesloten bij de ambities en acties uit het Benelux werkprogramma.
Coördinatie: Secretariaat-Generaal van de Benelux.
- **Actie 39.** Administratieve lasten als gevolg van verschillen in wet- en regelgeving aan weerszijden van de grens verminderen:
 - a. Het Meldpunt regelgeving bij het Ondernemersplein en initiatieven zoals de maatwerkenpak regeldruk, uitvoering experimentenwet gemeenten en het programma Ruimte in Regels worden gebruikt voor het ontvangen van concrete signalen van bedrijven over de (beleefde) werking van de wet in de grensregio. *Coördinatie: ministerie van EZ.*
 - b. Er worden concrete voorstellen ontwikkeld om te experimenteren. *Coördinatie: Grensprovincies.*
- **Actie 40.** Het uitvoeren van een proef waarbij het voor bedrijven uit buurlanden eenvoudiger wordt gemaakt om deel te nemen aan overheidsaanbestedingen in de grensregio's.
Coördinatie: gemeente Enschede.
Enschede werkt met Münster en Osnabrück aan een proef om bij aanbestedingen tenminste één bedrijf aan de andere kant van de grens in de procedure mee te nemen. Deze proef bevat ook het identificeren van voorwaarden die het partijen aan de andere kant van de grens makkelijker kan maken mee te doen aan aanbestedingen.

Grensoverschrijdend afvaltransport op Europark Coevorden-Emlichheim

Op het grensoverschrijdende bedrijventerrein Europark Coevorden-Emlichheim hebben ondernemers hinder van verschillen in regelgeving. Een voorbeeld hiervan is het grensoverschrijdend transport van de verbrandingsslakken van de waste-to-energy-centrale EVI, die deels op Duits, deels op Nederlands grondgebied staat. De (gereinigde) verbrandingsslakken komen aan de Duitse zijde vrij; daar erkent de wet de slakken echter niet als een toegestane bouwstof. Aan Nederlandse zijde is dat wel het geval. Duitse regelgeving maakt het niet mogelijk dat het bedrijf de slakken direct naar Nederland afvoert, bijvoorbeeld voor de verwerking in betonproducten of voor wegfunderingen. Dit brengt financieel nadeel met zich, maar ook een beperking in het creëren van een circulaire economie. Om dit probleem aan te pakken is op initiatief van het actieteam inmiddels overleg gaande met het voor milieu verantwoordelijke ministerie in Hannover.

Pilots papierloos transport

Via twee pilots zijn stappen gezet met het digitaliseren van administratieve handelingen die komen kijken bij afvaltransport. De pilot **electronic TransFrontier Shipment (e-TFS)** wordt in nauwe samenwerking met de NGS, de bevoegde autoriteit voor grensoverschrijdende afvaltransporten in Nedersaksen (Duitsland) uitgevoerd voor de elektronische datatransmissie van internationale afvaltransporten. Het is nu ook voor andere (Nederlandse) afvalbedrijven mogelijk om meldingen voor afvaltransporten via een digitaal bericht (XML) te versturen.

Een ander voorbeeld is de pilot **Papierloos Transporteren**, waar de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen en enkele grote Nederlandse en Duitse afvalbedrijven samenwerken. Het vervoersdocument wordt meegenomen op een smartphone, tablet of andere digitale gegevensdrager, waardoor de gehele administratieve afhandeling van transportmeldingen digitaal verloopt.

1

Hoofdstuk 9

2

Hoe verder?

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Voor een gezamenlijke, integrale aanpak van de grensoverschrijdende economie en arbeid is een grensoverschrijdende governance voor de lange termijn noodzakelijk. De volgende elementen zijn daarbij van belang:

- Een regionaal gedifferentieerde aanpak vanwege verschillen in taal, cultuur, bestuurlijke organisatie en economische en sociale opgaven tussen grensregio's in Nederland en de buurlanden. Dit betekent een aparte aanpak voor de regio's 'Nederland en Vlaanderen', 'Nederland en Nedersaksen' en 'Nederland en Noordrijn-Westfalen'. Tijdens de verschillende gesprekken die het actieteam met bestuurders van buurlanden heeft gevoerd, werd deze wens ook geuit. In ontmoetingen van de Nederlandse staatssecretaris van EZ en de minister van BZK met hun counterparts uit Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen werd dit nogmaals bevestigd;
- De oprichting van grensoverschrijdende regionale (overleg) tafels met bestuurlijke vertegenwoordiging, samengesteld uit alle benodigde overheidslagen van beide kanten van de grens. De inhoud van de agenda bepaalt wie deelneemt. Dat betekent bijvoorbeeld dat vakdepartementen waar nodig aanschuiven bij onderwerpen. Deelname van onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven ligt ook voor de hand. Houd rekening met en bouw voort op bestaande overlegstructuren met de buurlanden om dubbelingen te voorkomen;
- Voeding van overlegtafels door experts uit de regio's. Tenslotte zijn dit de mensen die dagelijks in aanraking komen met de

verschillende belemmeringen en kansen;

- Wederkerigheid. De actieagenda biedt een basis om bilaterale actielijsten met de buurlanden verder aan te scherpen. Buurlanden worden uitgenodigd om aanvullend eigen onderwerpen te agenderen;
- Uitwisseling van kennis en best practices tussen grensregio's. Er is een veelheid aan regionale initiatieven en afspraken die zich in verschillende stadia van ontwikkeling en besluitvorming en op een verschillend schaalniveau (lokaal/(sub)regionaal) bevinden. Dit vraagt om kruisbestuiving tussen regio's en gecoördineerde verbinding van de inspanningen;
- Uitwerking van deze governance en actieve betrokkenheid van de ministeries van BZK en BZ, vanwege hun specifieke rol bij de interbestuurlijke samenwerking binnen Nederland en met de buurlanden. De ministeries van BZK en BZ werken hierbij nauw samen met vakdepartementen, provincies, gemeenten, Euregio's en overheden over de grens.

Het opzetten van een duurzame grensoverschrijdende governance vraagt tijd om te realiseren. Om het in het afgelopen jaar gecreëerde momentum vast te houden moet er echter direct worden doorgepakt met het uitvoeren van alle acties. Ook de bestaande samenwerking tussen de verschillende overheden in het actieteam mag niet verloren gaan. Het is daarom raadzaam het actieteam in de tussentijd voorlopig te laten bestaan om de voortgang te monitoren, waar nodig op de uitvoering bij te sturen en eventuele nieuwe actiepunten op te pakken.

1

Hoofdstuk 10

2

Vasthouden en doorpakken!

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Het actieteam heeft het afgelopen jaar in de grensregio's de kansen en belemmeringen op de terreinen informatievoorziening, arbeidsbemiddeling, onderwijs, bereikbaarheid en ondernemerschap inzichtelijk gemaakt en oplossingen aangereikt. Daarbij zijn niet alleen lopende acties in beeld gebracht en met elkaar verbonden, maar ook aanvullende acties benoemd en in gang gezet. Concrete casuïstiek is waar mogelijk een stap verder geholpen door het uitwisselen van goedwerkende voorbeelden en doordat partijen bij elkaar zijn gebracht. Dat alles in nauwe samenwerking met experts uit de buurlanden.

De intensieve samenwerking zoals vormgegeven in het actieteam heeft de aandacht en het commitment van alle voor de grensoverschrijdende economie en arbeid relevante (landelijke en regionale) partijen vergroot. Met de instelling van het actieteam is er nieuw elan ontstaan. Goedwerkende voorbeelden komen beter in beeld en worden uitgewisseld. Ook de wil en betrokkenheid van onze buurlanden om gezamenlijk de belemmeringen weg te nemen en kansen te benutten is toegenomen. Het werk van het actieteam lijkt dus effect te hebben gehad.

Desondanks is er nog veel werk aan de winkel. Dat blijkt ook uit de veertig acties verspreid over de zeven onderwerpen. Met het uitvoeren van alle veertig geformuleerde acties worden zeker niet alle grensbelemmeringen opgeheven. Dat is ook niet mogelijk,

want grensbelemmeringen zullen altijd ervaren worden zolang er verschillen zijn tussen de landen. Wel kunnen we door continue aandacht ernaar streven het aantal belemmeringen tot een minimum te beperken. Een goede informatievoorziening over werken, ondernemen en studeren over de grens is daarbij cruciaal. Een aantal van de acties ziet daar heel nadrukkelijk op toe.

Opvallend in het proces van het afgelopen jaar was dat een aantal van de aangedragen belemmeringen was gebaseerd op misvattingen, de verkeerde interpretatie van regels. Dat speelt bijvoorbeeld bij buurtaalonderwijs en ondernemerschap. Naar de mening van het actieteam moeten ook deze misvattingen geadresseerd worden omdat zij evengoed mensen en ondernemers ervan weerhouden om grensoverschrijdend te gaan werken of ondernemen.

Een bij alle onderwerpen terugkerend thema is het algemene gebrek aan bewustzijn over de kansen en mogelijkheden die werken, ondernemen, studeren en stages over de grens kunnen bieden. Werkgevers, werkzoekenden en arbeidsbemiddelingsorganisaties kijken daarom te weinig over de grens bij de invulling van vacatures of het (helpen) zoeken naar een baan. En scholen, ouders en leerlingen onderschatten het belang van buurtaalonderwijs. Diverse acties zijn dan ook gericht op het vergroten van het bewustzijn.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Sommige van de uit te voeren acties uit de actieagenda kosten tijd om te realiseren. Andere acties kunnen dan in de tussentijd een werkbare praktische oplossing bieden voor individuele gevallen. Vaak is binnen bestaande kaders meer mogelijk dan gedacht. Dat blijkt wel uit de vele vindingrijke initiatieven die in alle grensregio's in gang zijn gezet om de regionale grensarbeid en economie te stimuleren. Veel van de regionale initiatieven zijn als goed voorbeeld in dit rapport opgenomen. Tegelijkertijd ontslaat ons dat niet van de plicht om de acties die meer tijd kosten ook uit te voeren.

Zo is het in algemene zin vergroten van het vertrouwen in het onderwijs van buurlanden door nationale overheden noodzakelijk, maar wel tijdrovend om te realiseren. Gelijktijdig ontstaan op diverse plekken grensoverschrijdende uitwisselingen tussen Nederlandse onderwijsinstellingen en onderwijsinstellingen en werkgevers in de buurlanden zodat voor specifieke opleidingen dit vertrouwen al gewonnen wordt. Creatieve regionale en lokale oplossingen moeten zeker doorgaan en grensregiobreed gedeeld worden. Maar ook nationale oplossingen blijven nodig om, soms via meerdere wegen, de grensoverschrijdende economie en arbeid te blijven stimuleren.

Tot slot

Het rapport en de actieagenda van het actieteam zijn niet een eindpunt, maar een begin. Het begin van een gezamenlijke, integrale aanpak van de grensoverschrijdende economie en arbeid. Het Rijk en de grensregio's willen samen met de buurlanden de juiste voorwaarden scheppen om het werken, ondernemen en studeren over de grens vanuit beide kanten vanzelfsprekender en gemakkelijker te maken. Als we daar in slagen dan wordt de grensoverschrijdende economie en arbeidsmarkt blijvend versterkt. Dat geldt niet alleen voor de grensregio's in Nederland en de aangrenzende buurlanden, maar voor Nederland als geheel.

De opgave is nu: vasthouden en doorpakken!

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Bijlage 1

Actieagenda

Doelen en acties van het actieteam grensoverschrijdende economie en arbeid

Dagelijks bouwen bestuurders en professionals aan een toekomst waarin werkzoekenden, ondernemers en studenten in de grensregio's alle kansen krijgen om hun dromen en ambities waar te maken. Het Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid helpt hen daarbij. In het actieteam werken grensgemeenten, -provincies, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, Euregio's, MKB-Nederland en de Rijksoverheid nauw met elkaar samen.

Verdeeld over 7 onderwerpen zijn 15 doelen en 40 concrete acties benoemd die het vanzelfsprekender en gemakkelijker maken om over de grens te werken, te ondernemen en te studeren. **Samen met onze buurlanden gaan we hiermee aan de slag: samen slechten we grenzen, verbinden we regio's en bewegen we mensen.**

1

2

3

Informatievoorziening

4

Werkzoekenden, ondernemers of studenten die over de grens aan de slag willen, moeten goed geïnformeerd zijn over de consequenties. Het vergroot je kansen als je de verschillen met onze buurlanden begrijpt en er goed op in kunt spelen. Op dit moment is de informatievoorziening voor mensen die over de grens willen werken, ondernemen of studeren nog niet optimaal.

5

6

7

Doel I: Alle informatie over grensoverschrijdend werken is op één (online) plek te vinden

- ➔ **Actie 1.** Het ontwikkelen van één gezamenlijke website van alle regionale Grensinfopunten in 2017: www.grensinfopunkt.eu. Hier is alle benodigde informatie te vinden over fiscaliteit, sociale zekerheid, zorgverzekering, diploma's en vacatures. En er zijn koppelingen naar websites van organisaties aan weerszijden van de grens. > **Coördinatie: Grensinformatiepunt Maas-Rijn**
- ➔ **Actie 2.** De website www.grensinfopunkt.eu voorzien van concrete voorbeelden, praktische informatie en online tools zodat het inzicht in de financiële consequenties van wonen, werken en studeren over de grens wordt vergroot. Zo krijgen mensen een reëel beeld van de kansen, mogelijkheden en gevolgen. > **Coördinatie: Grensinformatiepunt Maas-Rijn en SVB**

Doel II: Er is een dekkend netwerk voor persoonlijke informatievoorziening

- ➔ **Actie 3.** Het realiseren van een herkenbaar, dekkend netwerk van Grensinfopunten langs de gehele grens, met periodieke spreekuren en medewerking van alle nationale instanties. > **Coördinatie: stuurgroep Grensinfopunten**
- ➔ **Actie 4.** Inrichten van een databank ten behoeve van de persoonlijke en digitale dienstverlening van Grensinfopunten. Hierin staan onder andere antwoorden op veelgestelde vragen en actuele ontwikkelingen. > **Coördinatie: stuurgroep Grensinfopunten**

Doel III: De digitale en persoonlijke informatievoorziening zijn structureel gefinancierd

- ➔ **Actie 5.** Evaluatie van de totale informatiestructuur aan grensarbeiders en de effectiviteit daarvan. Begin 2017 organiseert het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een startbijeenkomst met stakeholders. De uitkomst van de evaluatie is richtinggevend voor de besluitvorming over structurele financiering. > **Coördinatie: ministerie van SZW**
- ➔ **Actie 6.** Met alle betrokken partijen een gezamenlijk voorstel maken voor de structurele financiering van de informatievoorziening. Uitgangspunt is dat alle partijen moeten bijdragen aan de structurele financiering. > **Coördinatie: ministerie van SZW**

8

Arbeidsbemiddeling

9

Net over de grens liggen er kansen voor Nederlanders, Belgen en Duitsers die op zoek zijn naar een baan. Maar vaak hebben werkzoekenden, werkgevers en arbeidsbemiddelingsorganisaties dat niet scherp op het netvlies staan; er wordt veelal alleen naar de mogelijkheden in het eigen land gekeken. Bewustwording, goede hulp en begeleiding zijn belangrijk, zodat we geen kansen op werk laten liggen.

10

<

>

≡ MENU

Doel IV: Arbeidsbemiddelingsorganisaties aan beide zijden van de grens werken structureel samen

- ➔ **Actie 7.** Met de betrokken organisaties in het buurland gezamenlijke regionale arbeidsmarktanalyses maken en op basis daarvan marktwerkingsplannen opstellen. > **Coördinatie: Euregio's en centrumgemeenten in de arbeidsmarktregio's langs de grens**
- ➔ **Actie 8.** Bevorderen van de regionale en sectorale grensoverschrijdende samenwerking tussen alle (publieke en private) arbeidsbemiddelingsorganisaties in grensregio's.
 - Opzetten van regionale netwerken van grensoverschrijdende arbeidsbemiddelingsteams. Het ministerie van SZW stelt in 2017 eenmalig € 100.000 beschikbaar voor elk van de veertien arbeidsmarktregio's langs de grens om het organiserend vermogen (personele capaciteit) te vergroten. > **Coördinatie: centrumgemeenten in de arbeidsmarktregio's langs de grens**
 - Gemeenten en UWV wijzen werkzoekenden in hun persoonlijke en online dienstverlening actief op de kansen en mogelijkheden van het werken over de grens. Het UWV ontwikkelt een plan om in de grensregio's het werken over de grens gestructureerder onder de aandacht te brengen van werkzoekenden. > **Coördinatie: UWV en VNG**

c. Eures-adviseurs zetten zich in voor bemiddeling naar werk in de buurlanden. In de komende periode wordt door het UWV de rol van Eures hierbij nader bezien. > **Coördinatie: Eures**

- ➔ **Actie 9.** Waar mogelijk zorgen voor maatwerkoplossingen voor grensarbeiders om overbruggingsproblemen aan te pakken. > **Coördinatie: gemeenten en uitvoeringsorganisaties voor de sociale zekerheid**
- ➔ **Actie 10.** Een extra impuls geven aan arbeidsbemiddeling over de grens door uitvoering van (regionale) sectorplannen met een grensoverschrijdende component en Interreg-projecten. > **Coördinatie: uitvoerders sectorplannen en Interreg-projecten**
- ➔ **Actie 11.** Beter organiseren en structureren van de kennisuitwisseling tussen en binnen arbeidsmarktregio's zodat leereffecten en best-practices worden gedeeld. > **Coördinatie: VNG**

Doel V: Werkzoekenden, werkgevers en arbeidsbemiddelingsorganisaties zijn zich beter bewust van de kansen en mogelijkheden van werken, ondernemen en stages lopen over de grens

- ➔ **Actie 12.** Communicatieactiviteiten, zoals media-inzet en informatiebijeenkomsten, onderdeel laten uitmaken van het regionale grensoverschrijdende arbeidsmarktbeleid. > **Coördinatie: centrumgemeenten in de arbeidsmarktregio's langs de grens en Euregio's**
- ➔ **Doel VI:** Vacatures in het buurland zijn goed en gemakkelijk vindbaar voor werkzoekenden in Nederland, en omgekeerd
- ➔ **Actie 13.** Verkenning van de mogelijkheden om digitale vacatures beter te ontsluiten. Daarbij wordt gebruik gemaakt van regionale initiatieven zoals de Jobroboter en het arbeidsmarktdashboard Zuidoost Nederland. > **Coördinatie: Euregio's**
- ➔ **Actie 14.** Arbeidsbemiddelingsorganisaties aan beide zijden van de grens wisselen actief kansrijke vacatures en profielen van werkzoekenden uit. > **Coördinatie: UWV en Eures**

1

Buurtaal en cultuur

Veel scholieren en studenten blijven na hun studie wonen en werken in hun eigen regio. Als zij de buurtaal goed beheersen en weten wat de (werk)cultuur is in het buurland, dan kunnen ze de kansen die de grensoverschrijdende regio hen biedt later beter benutten, als werknemer of als ondernemer.

2

3

4

5

6

Diploma-erkenning

Er zijn gereguleerde en ongereguleerde beroepen. Bij ongereguleerde beroepen beslist over het algemeen een werkgever uit een buurland zelf of hij een Nederlandse werkzoekende in dienst wil nemen en of hij het Nederlandse diploma goed genoeg vindt. Door onbekendheid in het buurland met ons onderwijssysteem is dat soms lastig. Bij gereguleerde beroepen moeten diploma's eerst officieel worden erkend voordat men in het buurland mag gaan werken. Dat is vaak tijdrovend en kostbaar, en in sommige gevallen worden diploma's slechts deels erkend waardoor mensen een beroep niet of niet op het gewenste niveau kunnen uitoefenen. Deze problematiek speelt met name bij mbo-diploma's.

7

8

9

10

MENU

Doel VII: Het belang van buurtaal en cultuur staat scherper op het netvlies bij schoolbesturen, ouders en leerlingen

- ➔ **Actie 15.** Uitdragen van het belang van voldoende kennis van de buurtaal en cultuur bij schoolbesturen, ouders en leerlingen. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van bestaand materiaal van onder andere de Actiegroep Duits. > **Coördinatie: gemeentes en Euregio's**
- ➔ **Actie 16.** Actief informeren van scholen (primair en voortgezet onderwijs, mbo) in de grensstreek over de beschikbare mogelijkheden voor het aanbieden van moderne vreemde talen, buurtaal en tweetalig onderwijs. > **Coördinatie: ministerie van OCW**

Doel VIII: Meer leerlingen krijgen buurtaal aangeboden

- ➔ **Actie 17.** Ondersteuning geven aan onderwijsinstellingen in het primair en voortgezet onderwijs bij het aanbieden van les in de Duitse taal via:
 - a. De uitvoering van het plan van aanpak 'Buurtaalonderwijs in het basisonderwijs' door EP-Nuffic. Het plan is gericht op het beschikbaar stellen van lesmaterialen en -methodieken en de uitwisseling van goede voorbeelden. > **Coördinatie: EP-Nuffic in opdracht van het ministerie van OCW**
 - b. De uitvoering van verschillende lokale projecten voor het geven van les in de buurtaal en het stimuleren van samenwerking tussen scholen aan weerszijden van de grens. > **Coördinatie: grensprovincies en -gemeenten**

Doel IX: De procedure voor het erkennen van diploma's en beroepskwalificaties in het mbo is eenvoudiger, transparanter, sneller en goedkoper

- ➔ **Actie 20.** Het vergroten van het wederzijds vertrouwen in de kwaliteit van het primair, voortgezet en beroepsonderwijs in de buurlanden. Dit gebeurt bilateraal en in Benelux-verband, onder andere door automatische wederzijdse generieke niveauserkenning van hbo-diploma's, het verbeteren van de vergelijkbaarheid van beroepskwalificaties in het mbo en het vaststellen van vergelijkbare en uitwisselbare opleidingen in het primair en voortgezet onderwijs. > **Coördinatie: ministerie van OCW**
- ➔ **Actie 21.** Uitleg geven aan onderwijsinstellingen in de grensregio over de betekenis van de EU-richtlijn voor erkenning van beroepskwalificaties. > **Coördinatie: ministerie van OCW**
- ➔ **Actie 22.** Uitvoeren van een inhoudelijke vergelijking tussen de opleidingen Verzorgenden IG in Nederland en Ouderen- en kinderverzorger in Duitsland. Dit helpt de erkenningsprocedure te versnellen en geeft duidelijkheid over welke aanvullingen nodig zijn om de opleiding ook te laten aansluiten op de vereisten in het buurland. > **Coördinatie: ministerie van OCW**
- ➔ **Actie 23.** Een analyse maken van de procedures voor diploma-erkenning in zowel Nederland als de buurlanden, met als doel de procedures te vereenvoudigen, te verkorten en goedkoper te maken. Inbreng van specifieke casuïstiek vanuit de grensregio's is hiervoor behulpzaam. > **Coördinatie: ministerie van OCW**
- ➔ **Actie 24.** Optimaliseren van de digitale informatievoorziening over de erkenning van beroepskwalificaties om potentiële grenswerkers te ondersteunen bij de procedure. > **Coördinatie: ministerie van OCW**
- ➔ **Actie 25.** Stimuleren en evalueren van het gebruik van geautoriseerde beschrijvingen van Nederlandse beroepsopleidingen. Op basis van de evaluatie wordt besloten of het aantal geautoriseerde beschrijvingen wordt uitgebreid. > **Coördinatie: Ler(n)ende Euregio en de MBO Raad**
- ➔ **Actie 26.** Onderwijsinstellingen stimuleren om samen te werken met onderwijsinstellingen en werkgevers in het buurland om bijvoorbeeld een vergelijkbare opleiding aan te bieden, een opleiding te laten aansluiten bij de behoeftes van werkgevers of studenten de mogelijkheid te bieden een gedeelte van de opleiding over de grens te volgen. > **Coördinatie: Euregio's en grensprovincies**

- ➔ **Actie 18.** Onderwijsinstellingen in het mbo ondersteunen bij het aanbieden van les in de Duitse taal door het voortzetten van het project 'Duits in het mbo'. Dat project heeft geleid tot keuzemodules Duits voor zeventien beroepsgroepen. Alle onderwijsinstellingen in het mbo in de grensregio's worden gestimuleerd hier gebruik van te maken. > **Coördinatie: Ler(n)ende Euregio en de MBO Raad**
- ➔ **Actie 19.** Uitvoeren van programma's zoals 'Toch leraar Duits', het postmaster Lehramt Deutsch en het OnderwijsTraineeship, om het tekort aan leraren Duits aan te pakken. Er worden maatregelen genomen voor het wegnemen van drempels bij het uitwisselen van leraren tussen Duitse en Nederlandse scholen. > **Coördinatie: ministerie van OCW**

1

Stages en leerwerkplekken

Een stage lopen aan de andere kant van de grens is niet alleen goed voor de algemene ontwikkeling maar vergroot ook de kans om over de grens een baan te vinden. Een half jaar rondkijken en werken in een ander land, met een andere taal en andere manier van doen, stimuleert grensoverschrijdende arbeid meer dan welke promotiecampagne dan ook. Het volgen van een stage of het werken bij een leerbedrijf op mbo-niveau in een buurland is nu echter vaak ingewikkeld.

2

3

4

5

Bereikbaarheid

Een van de belangrijkste factoren voor het accepteren van een baan is een goede, snelle bereikbaarheid van de werkplek. In de grensregio's is dat niet anders. De mobiliteit met de buurlanden is echter beperkt doordat er relatief minder frequent openbaar vervoer beschikbaar is. Ook is het grensoverschrijdende wegennetwerk minder fijnmazig. Verbetering van de bereikbaarheid levert een bijdrage aan grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit.

6

7

8

9

Ondernemerschap

Voor de ondernemers in de grensregio vormen de buurlanden een belangrijke afzetmarkt. Bij grensoverschrijdend ondernemerschap gaat het echter om meer dan de onderlinge import en export. Ook de informatievoorziening, innovatiesamenwerking en de aansluiting op onderwijs-arbeidsmarkt zijn belangrijk voor ondernemers die in het buurland actief willen zijn. Door een betere interactie tussen onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en overheid en het wegnemen van administratieve en juridische belemmeringen krijgt het bedrijfsleven in de grensregio - met name het midden- en kleinbedrijf (MKB) - een impuls.

10

MENU

Doel X: Belemmeringen voor het vinden en volgen van een stage of leerwerkplek bij een Belgisch of Duits leerbedrijf zijn zoveel mogelijk weggenomen

- ➔ **Actie 27.** Belgische en Duitse bedrijven vlak over de grens uitleg geven en stimuleren om een erkend leerbedrijf te worden. Alle informatie over de procedure komt ook in het Duits beschikbaar. Tevens start een pilot 'Erkenning internationale leerbedrijven'. > **Coördinatie: SBB**

- ➔ **Actie 28.** De belangstelling vergroten bij mbo-studenten voor stage lopen in het buurland. Hiervoor worden regionale initiatieven ondernomen en uitgewisseld. > **Coördinatie: Euregio's**
- ➔ **Actie 29.** Grensoverschrijdende samenwerking tussen onderwijsinstellingen en het (regionale) bedrijfsleven stimuleren. Stages kunnen onderdeel zijn van deze samenwerking. Het regionale investeringsfonds mbo en het Interreg-programma kunnen hiervoor (onder bepaalde voorwaarden) worden gebruikt. > **Coördinatie: Euregio's en grensprovincies**

Doel XI: Regionale oplossingen die goed werken om de bereikbaarheid te vergroten, worden ook in de andere grensregio's toegepast

- ➔ **Actie 30.** Tussen lokale en regionale overheden vindt kennisuitwisseling plaats over lokale succesvolle initiatieven die de grensoverschrijdende bereikbaarheid hebben verbeterd. > **Coördinatie: Euregio's en VNG**

Doel XII: Alle grensregio's hebben een structureel grensoverschrijdend mobiliteitsoverleg ingevoerd voor het verbeteren van het grensoverschrijdende openbaar vervoer en de infrastructuur

- ➔ **Actie 31.** Opzetten van grensoverschrijdende mobiliteitsoverleggen met alle buurlanden. > **Coördinatie: ministerie van I&M in samenwerking met grensprovincies**

Doel XIV: De grensoverschrijdende samenwerking tussen bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen is groot

- ➔ **Actie 36.** Uitbreiden van grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheden. De vier Interreg-programma's (Duitsland-Nederland, Vlaanderen-Nederland, Twee Zeeën en Euregio Maas-Rijn) worden uitgevoerd. Hiermee investeren de Europese Unie, het ministerie van EZ, de provincies, gemeenten en de overheden in de buurlanden gezamenlijk in de verhoging van de innovatiekracht van de grensregio en het verminderen van de barrièrewerking van de grens in de periode 2014-2020. > **Coördinatie: Euregio's**

- ➔ **Actie 38.** Meer gebruik maken van digitale en tweetalige documenten, zoals een vrachtbrief, om de snelheid van procedures te vergroten. Hierbij kan worden aangesloten bij de ambities en acties uit het Benelux werkprogramma. > **Coördinatie: Secretariaat-Generaal van de Benelux**
- ➔ **Actie 39.** Administratieve lasten als gevolg van verschillen in wet- en regelgeving aan weerszijden van de grens verminderen:
 - a. Het Meldpunt regelgeving bij het Ondernemersplein en initiatieven zoals de maatwerk-aanpak regeldruk, uitvoering experimentenwet gemeenten en het programma Ruimte in Regels worden gebruikt voor het ontvangen van concrete signalen van bedrijven over de (beleefde) werking van de wet in de grensregio; > **Coördinatie: ministerie van EZ**
 - b. Er worden concrete voorstellen ontwikkeld om te experimenteren. > **Coördinatie: grensprovincies**
- ➔ **Actie 40.** Het uitvoeren van een proef waarbij het voor bedrijven uit buurlanden eenvoudiger wordt gemaakt om deel te nemen aan overheidsaanbestedingen in de grensregio's. > **Coördinatie: gemeente Enschede**

Doel XV: De administratieve lasten en juridische belemmeringen voor ondernemers in de grensstreek zijn verminderd

- ➔ **Actie 37.** Rijk en regio organiseren een terugkerend overleg tussen ministeries, vergunningverleners en inspectiediensten aan weerszijden van de grens. Zo kunnen bijvoorbeeld handhavingsmethoden beter op elkaar worden afgestemd. > **Coördinatie: ministeries van I&M en EZ**

1

Bijlage 2

2

Samenstelling actieteam

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

Leden van het Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid

3

Matthijs Huizing

voorzitter

4

5

Namens gemeenten:

6

Bert Bouwmeester

Gemeente Coevorden

7

Patrick Welman

Gemeente Enschede

8

Marianne Schrijver

Vereniging Nederlandse Gemeenten

9

Namens provincies:

Twan Beurskens

Provincie Limburg

Ben de Reu

Provincie Zeeland

Henk Staghouwer

Provincie Groningen

Namens ondernemers:

Michaël van Straalen

MKB-Nederland

Namens Euregio's:

Sjaak Kamps

Euregio Rijn-Waal

Namens ministeries:

Bert van Delden

Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties

Eric Eijkelberg

Ministerie van Economische Zaken

Anke Buiteveld

Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

Roel Gans

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

MENU

1

Bijlage 3

2

Factsheet Grensregio's

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

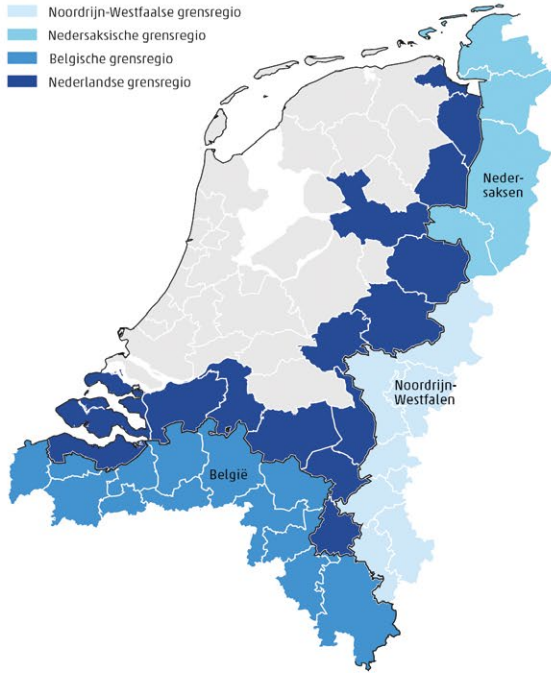
Factsheet

Grensregio's

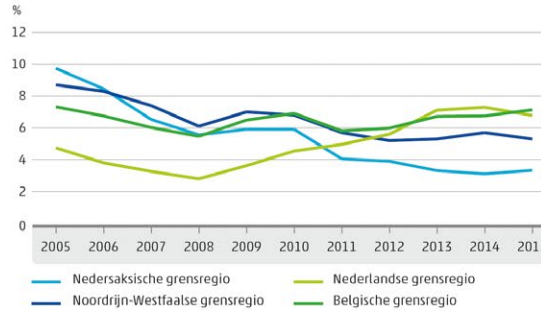

Overzichtskaart

- Noordrijn-Westfaalse grensregio
- Nedersaksische grensregio
- Belgische grensregio
- Nederlandse grensregio

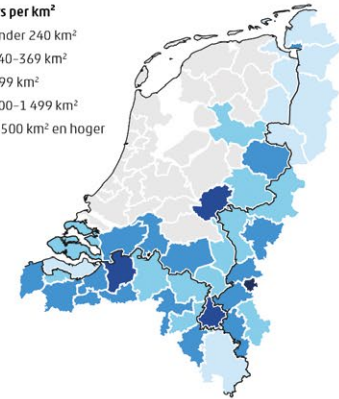

Werkloosheidspercentage, 2005-2015

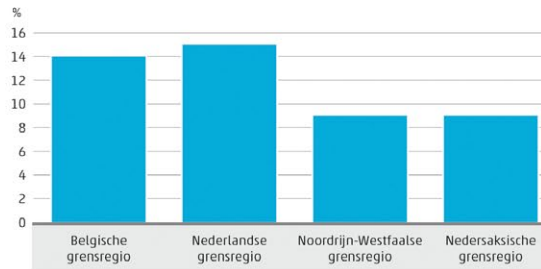

Bevolkingsdichtheid, 2015

- onder 240 km²
- 240-369 km²
- 799 km²
- 800-1 499 km²
- 1 500 km² en hoger

Aandeel zelfstandigen, 2015

21 000 werklozen in Nederlandse grensregio

460 km grens tussen Nederland en België en 580 km grens tussen Nederland en Duitsland

6 mln inwoners in NL grensregio, 5 mln in BE, 4 mln in DE grensregio's

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

MENU

Factsheet

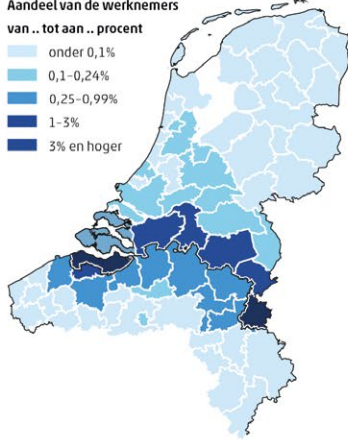
Grensregio's

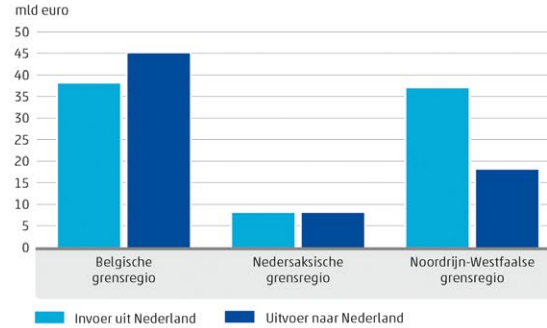
Grenspendelaars, Nederland → België, 2014

Aandeel van de werknemers van .. tot aan .. procent

- onder 0,1%
- 0,1-0,24%
- 0,25-0,99%
- 1-3%
- 3% en hoger

In- en uitvoer, Nederland en buurlanden, 2015

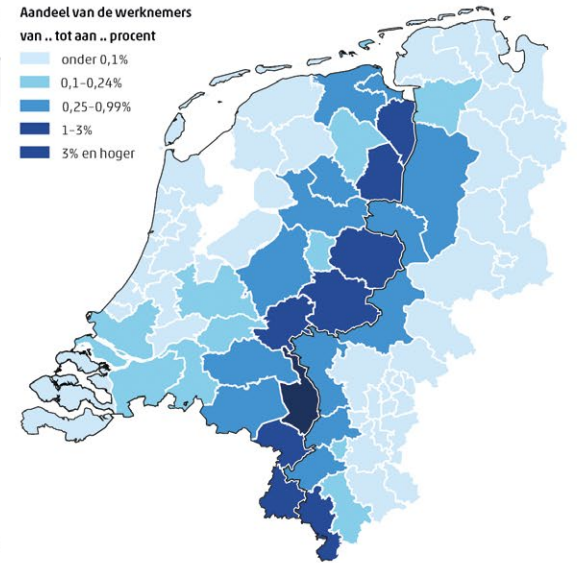
60 primair onderwijsinstellingen in Nederland waar vroeg Duits gegeven wordt*

Grenspendelaars, Nederland → Duitsland, 2014

Aandeel van de werknemers van .. tot aan .. procent

- onder 0,1%
- 0,1-0,24%
- 0,25-0,99%
- 1-3%
- 3% en hoger

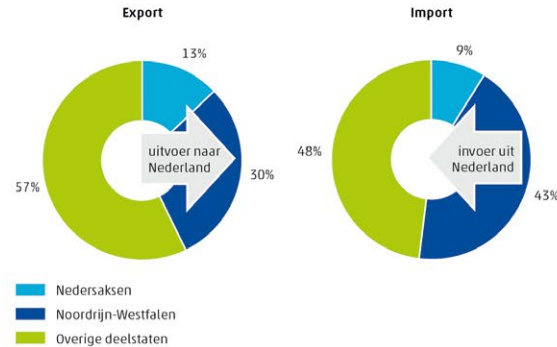
10000 pendelaars NL → BE en 38 000 pendelaars BE → NL

11 000 pendelaars NL → NRW/NdS en 34 000 pendelaars DE → NL

Duitse deelstaten naar in- en uitvoer, 2015

*Gegevensbron: EP-Nuffic.

NL= Nederland, DE= Duitsland, NdS= Nedersaksen, NRW= Noordrijn-Westfalen, BE= België

Colofon

Dit rapport is opgesteld door het Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid. Het is op maandag 30 januari 2017 overhandigd aan de ministers Ronald Plasterk (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) en Henk Kamp (Economische Zaken).

MENU

Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid
postbus.GROS@minbzk.nl

30 januari 2017

